ONUR
TOPLUMSAL TARİH VE KÜLTÜR
VAKFI

SÖZLÜ TARİH ÇALIŞMASI DEŞİFRE METNİ

Ziya Ulusoy

1. Görüşme:

İ.Y: Öncelikle bir resmi belge hazırlanacak, bunu daha sonra size göndereceğim. Bu belgeyi kayıt altına alacağız. Bunun için izniniz var mı? Önce bunu sormak istiyorum. İzin veriyor musunuz?

Z.U: Elbette, içtenlikle kabul ediyorum.

İ.Y: Teşekkür ederim. Şimdi resmi bir belgeyi doldurmam gerekiyor.

Görüşme tarihi: 8 Ocak 2026, bugün Perşembe ve saat 19:20.

****

Görüşmeyi yapan kişi : Onur Vakfı Yönetim Kurulu üyesi İlyas Yer,

Kayıtta: Ali Kemal Fırat bulunmaktadır.

Görüşülen kişi: Ziya Ulusoy

Doğum yeri ve tarihi: 21 Kasım 1953. Tunceli/Ovacik (Pulur)

Cinsiyeti: Erkek,

Medeni durumu: Evli.

Çocuk sayısı: Yok.

Kardes sayısı: 11 kardeşiz.

Eğitim durumu: Orta Doğu Teknik Üniversitesi'nden mücadeleye katılmak için ayrıldım.

Ana diliniz: Kırmançki.

Bildiğiniz başka diller :Kırdaşki az bir şey bilirim. Türkçe, eğitim dilim,Orta düzeyde İngilizce bilirim.

Mesleğiniz: Gazeteci, yazar.

ONUR VAKFI

SÖZLÜ TARİH ÇALIŞMASI DEŞİFRE METNİ

Harekette yer aldığınız dönem: Profesyonel olmayan biçimde devrimciliğim liseden başladı. Yani tarih olarak 1968-69.

İ.Y. Sen o zaman mitinglere katılıyordun.

Z.U: Evet. 1968-69, 70'in başı. '70'in sonunda da üniversiteye gittim, o zaman katılmaya devam ettim. '71 sonunda da profesyonel devrimci oldum.

İ.Y: Anladım, '71 sonunda profesyonel devrimci oldun. 1976'ya kadar mı yazalım?

Z.U: Tabii.

Kayıt süresi :2 saat 17 dakika 41 saniye

****

İ.Y: Şu an saat 19.24. Daha sonra bununla ilgili resmi evrakı size e-posta yoluyla ileteceğim. Evrakı doldurup imzaladıktan sonra tekrar bize gönderin.

Z.U: Evet, anlaşıldı.

İ.Y: Teşekkür ederim. Bizi kırmayıp geldiğiniz için ayrıca çok memnun oldum. O halde şöyle bir giriş yapalım: Bu görüşmeyi kayda almak ve sürdürebilmek adına bir çerçeve belirleyelim. 1972-1980 yılları arasındaki dönemi ele alıyoruz. Onur Vakfı'nın Sözlü Tarih çalışmaları kapsamında, o dönemi yaşamış tanıklarla bu kayıtları gerçekleştiriyoruz. Siz de bu sürece tanıklık etmişsinizdir. Onur Vakfı'nın bu çalışmalarını muhakkak takip etmiş ve gözlemlemişsinizdir. Bu çabanın, önemli bir toplumsal hafıza oluşturduğunu düşünüyoruz. Amacımız, o dönemi yaşamış bireylerin doğrudan anlatımlarıyla bir çalışma yürütmek ve bunu kayda alarak hem gelecek nesillere bir miras bırakmak. Bugünkü görüşmemizi Ziya Ulusoy ile gerçekleştireceğiz. Tekrar kırmayıp geldiniz, teşekkür ederiz. Ziya Ulusoy, hoş geldiniz.

Z.U: Hoş bulduk, kolay gelsin.

İ.Y: Ziya Ulusoy kendi biyografisini bize nasıl aktarabilir? Doğmuş olduğu yer, etnisitesini, aile ortamını, öğrencilik dönemini, siyasal hareketle ilk buluşma dönemini bize nasıl aktarabilirsin?

Z.U: Benim gençlik dönemim Türkiye'de devrimci siyasal mücadelenin gelişmeye başladığı bir dönemdi. Lisedeyken, bütün ilçelerden ve köylerden lise öğrencileri Dersim merkezinde okurlardı. . Lisede okurken Türkiye İşçi Partisi'nin faaliyetinden etkilendim. Kemal Burkay yönetiyordu ve haftada iki kez de Ezilenler diye bir gazete çıkarıyordu. Yani oraya özgü. Öğretmen okulu, lise ve kız ve erkek meslek lisesi öğrencileri arasında bir etki yaratmıştı. Ayrıca zanaatkar ve esnaflar arasında taraftar toplamıştı.

TİP'in düzenlediği Doğu mitingleri etkiledi bizi. İstanbul'da üniversitede okuyan arkadaşların sözlü anlatımları ve devrimci romanlar dağıtarak yaptıkları çalışma da etkiledi. Yarı iradi, yarı kendiliğinden bir devrimci kitle oluştu.

Fakat tabi bu bir sempatizanlık dönemiydi. Militanlık, kadroluk dönemi değildi. Ama üniversite öncesi bir dönemde, üniversitede aktif olmanın bir hazırlık, basamak rolünü kesinlikle oynadı.

TİP'in düzenlediği Doğu Mitingleri'nden sonuncusu Dersim'de yapıldı. Epeyce güçlü geçti. Silvanlılar da çok güçlü katıldılar, **Dersim'e Bin Selam** pankartını yazmışlardı.

Ezilenler gazetesini bazen dağıtıyorduk, bazen okuyorduk, ortam devrimcileşme yönündeydi.

TİP örgütlenmesi esnaflar arasındaydı. Öğrenciler arasında yayılınca radikalleşme başladı.

Parlamentarist bir çalışma yerine daha fazla devrimcileşme başladı. Elazığ Lisesi ve Mühendislik Akademisi'nde de Dev-Genç'in örgütlenmeye başladığını duyuyorduk.

Dolayısıyla Dersimde, Elazığ'da böyle bir gelişme vardı, paralel bir gelişme. 1970 sonunda ODTÜ'ye girdim. Kayıttaki arkadaşlardan Komer'in arabasını yakma eylemcilerinden İbrahim Seven vardı. Dersim`den geldiğimi öğrenince Burkay'ı tanır mısın diye sordu. Çıkardığı gazeteyi okuyordum, dağıtıyorduk diye yanıtlayınca, Sosyalist Fikir Kulübü'ne hemen üye ol dedi. Altı ay bir deneme süresi var, ondan sonra Dev-Genç'e üye yaparlar demişti.

Sosyalist Fikir Kulübü'ne üye oldum. Dev-Genç çalışmalarında aktifçe katılıyordum .Mitinglere, gösterilere, afiş yapmaya katılıyorduk ve militan kitle eylemi/yıldırım eylemi olunca da katılıyordum.

Bunlardan biri, Hacettepe yurduna sert bir saldırıya karşı gerçekleşti.

Biz de Eskişehir yolunu kesmiştik. Bu yıldırm eylemini gerçekleştiren grupta yer aldım.

Jandarma giremiyordu içeri, girmek istedi, sokmadık tabii. Polis zaten yanaşamıyordu. Sonra 12 Mart Muhtırası verildi.

12 Mart Muhtırası verilmeden 7 gün önce devletin militarist kuvvetleri bizim yurtlara da baskın düzenledi. Çok büyük çaplı polis ve asker operasyonuydu. Adeta 12 Mart faşizminin geliş provalarından biriydi.

Deniz'lerin eylemleri başlamıştı. Deniz'ler benim kaldığım yurdun yanındakinde kalıyorlardı.

Biri Taylan Özgür yurdu, biri de Mehmet Cantekin yurduydu.

İçeri girip geçince görüyorduk Deniz'leri. Bazen de bizi cesaretlendirmek için yaptığımız eylemlerin bazılarına gelip slogan atıyorlardı, selam veriyorlardı.

Deniz ile Yusuf hep beraberlerdi. Etkiliyordu tabii bizleri, çok gençtik, heyecanlanıyorduk.

Dev-Genç'in okuldaki kitlesel eylemlerle ilgili kararları forumlarda alınıyordu. Belki biçimsel yapıyorlardı, ama forumlarda karar alınıyordu. Dev- Genç'in merkezden aldığı kararlar, okulda eylem yapılacaksa, forumlarda spor salonunda, büyük spor salonunda ortalama 500 kişi toplanıyordu, o toplantılarda son onay veriliyordu.

Şunu kabul ediyor musunuz, etmiyor musunuz? Bu kitlesel yöntem yeni sempatizanları ve kadroları, bir gençlik örgütünün kadrolarını etkiliyordu.

Kararına katıldığın eylemi, daha sahiplenici kararlılıkla yürütüyorsun.

Yarı biçimsel de olsa, iyi bir yöntemdi.

Buradan esinlenerek Gezi'de forumlarla karar alınsın dedik.

Tabii ki 5 Mart'ta direndik. Yani polis gelmesin dedik. Rektör Erdal İnönü geldi.

Yöneticilerimizle arada konuştu. Biz tabii Dev-Genç çalışmasında olanlar, yurtların en üst bölümünde mevzilendik. Bize arkadaşlar birer molotof verdiler.

Fakat saldırının çapını bilmediğimiz için, zannediyorduk ki molotof işe yarar. Belki bir iki kişide de basit tabancalar vardı.

Çok büyük çaplı saldırıydı. Rektör Erdal İnönü polisi Üniversite ve yurtlara sokmama isteğimizi kabul etti.

Bizim yöneticiler büyük megafonlar kurmuşlardı. Oradan sesleniyorlardı.

Sonra indiler aşağı. Hepimiz de biraz indik aşağı yurtlar arasına. Erdal İnönü ile görüşmeleri izledik.

Yönetici olarak resmen Öğrenci Temsilcisi Erhan Erdoğmuş tamam dedi o zaman jandarma gelsin. Erdal İnönü ayrılır ayrılmaz acayip bir makineli tüfek ateşine tabi tutulduk. Çatışma derken bizden bir çatışma var mı yok mu? Yani kitle var yurtlarda. 500 kişilik bir kesim dövüşme konumundaydık. Fakat zaten Niğde'den komando birliklerini getirip etrafta büyük taş yığınları kurup mevzilenmişler, makinalıları kurmuşlar.

Bizi tuzağa düşürdüler. Bir arkadaş Erdal Şener şehit düştü.

Biz kendimizi alt pencerelerden attık yurdun içine. Birkaç saatlik yoğun ateşten sonra bizi aldılar.

Bir bölümümüz emniyete götürüldü. Ben spor salonundaki gözaltındakiler arasındaydım. Sonra anfilere aldılar bizi. Ve sonra bizi bıraktılar. Hüseyin İnan ve Deniz Gezmiş'in yurtlarda oldukları söyleniyordu. Ama muhtemelen sadece Hüseyin'di orada olan. Ve yeraltı ısıtma kanallarından uzaklaşmayı başardığını sonradan duyduk. Muhtemelen doğruydu.

12 Mart Muhtırası verildi. Sıkıyönetim ilan edilmeden Dev-Genç "özel yüksek okullar parasız devlet okullarına dönüştürülsün" mitingini düzenledi.

Yani normal savunduğumuz talepti ama asıl 12 Mart Muhtırası'na karşı eylem yapılmak isteniyordu. Otuz bin kişi katıldık. Bu aynı zamanda Dev-Genç'in reformlar yapılsın bildirisi biçimindeki tavrını düzeltmeydi de.

İ.Y: Ankara'da değil miydi?

Z.U: Ankara'da. Dev-Genç genel başkanı Ertuğrul Kürkçü yönetiyordu.

Anıtkabir'den başladı Cebeci'ye, Siyasal önüne ve Kurtuluş Parkı'na kadar.

Hacettepe'de Numune Hastanesi'nde yaralı yatan Yusuf Aslan'ın olduğu yerden geçmek amacı da taşıyordu. "Özel Yüksek Okullar Devletleştirilsin", "Kahrolsun Faşizm" sloganlarının yanı sıra,"Deniz-Yusuf Canımız Feda Olsun Kanımız" sloganını attık . O zaman belki acemiydik ama devrimci duygumuz kuvvetliydi.

Katılım da çok güçlüydü. Tabii 12 Mart faşist cuntası öncesinde fiili militan gösterilere de katılıyorduk.

Bunlar büyük oluyordu. Bir gösteriye de yine Ertuğrul Kürkçü'nün liderliğinde katıldık. Forum'a katıldık Dil-Tarih fakültesinde 1500 katılımcı vardı. Yaklaşık 1000 kişi de yıldırım gösteriye katıldık. Tabii polis hazırdı. Sıhhiye'de çok büyük bir saldırı yaptı bize.

Bir kısmımızı aldı içeri. Böyle gösteriler de oluyordu.

Faşistlerin çok önemli saldırıları oluyordu. Çünkü Dev Genç hızlı büyüyordu, faşistleri Dev Genç militanları üzerine daha çok saldırtarak gelişmesini kırmaya çalıştı Demirel Hükümeti ve Özel Harp Dairesi. Benim 1970 yılı sonbaharında üniversiteye gittiğimde aynı zamanda Dev Genç´in ikinci kongresi vardı. Ona katıldım. Mahir Çayan´gilin hakimiyetindeki bir kongreydi ve Ertuğrul Kürkçü genel başkan, Sinan Kazım Özüdoğru genel sekreter olarak seçildi. Türkiye Halk Kurtuluş Partisi ve Cephesi'ni(THKP-C) kuran ekip Dev-Genç'de mutlak çoğunlukla hakimdi.

Ezici çoğunluk onlardı. THKO daha zayıftı. ODTÜ'de bir hayli varlardı. Dev Genç'te olmalarına rağmen yönetime gelmeyle ce geniş kitle örgütlemeyle uğraşmıyorlardı.

Ankara üniversite gençliğinde THKP-C'liler çok kitlesellerdi. Asıl kitle onlardaydı. Onlar Atilla Sarp ekibine karşı doğal olarak kazandı. Biz ODTÜ'den gittiğimiz için Siyasal Bilgiler Fakültesi anfisinde yapılan kongreye geç kaldık. Mahir'in konuşmasını kaçırdık ama Sinan Kazım Özüdoğru'nun konuşmasını dinledik.

Eski geçici başkan Atilla Sarp ile sert münakaşa çıkmış. Teğmenlikten devrimci çalışması nedeniyle ihraç edilen Sarp Kuray'ın o münakaşayı yatıştırdığı bir konuşmasına rast geldik.

Hareketli devrimci çalışmaların olduğu bir zamandı. Deniz, Hüseyin İnan, Sinan Cemgil ve yoldaşları THKO'yu kurmuşlardı ve silahlı eylemlere başlamışlardı.

İki askeri teknisyeni Amerikan üssü gibi bir yerden kaçırmışlardı. ABD büyükelçiliği yanındaki polis noktasını kurşunlamışlardı.

Tabii o zaman nasıl örgütlenmek ve nasıl bir strateji izlemek gerektiğini biz yeni devrimci olanlar, çok genç olanlar da tartışmaya başladık. Ben18 yaşında devrimin stratejisi ne olmalı tartışmasına katılmaya başladım. THKO'nun ve sonra da Mahir Çayan, Hüseyin Cevahir ve yoldaşlarının eylemleri üzerine.

Dev-Genç kongresinden aşağı yukarı 8- 10 ay sonra bunu tartışıyoruz. O zaman tabii bu iki örgütün sürüklediği faşizme karşı bu silahlı direnişle ne yapmak gerekir, nasıl bir yolu izlemek gerekir diye tartışıyorduk yoğun olarak . O zaman bazı arkadaşlar bizi THKO'lu Hasan Ataol'la tanıştırdılar. ODTÜ'de benden ileri sınıflarda öğrenciydi.

Denizci Hasan (galiba Deniz Harp Okulu'ndan atıldığı için) derlerdi. Jandarma genel komutanını kaçırma eylemine sonradan katıldı.

(5 dakika ara)

2. görüşme:

İ.Y: Tamam, kaldığın yerden devam edebilirsin.

Z.U: Peki

Fakat biz tabii ki hem Dev-Genç eylemlerinde aktiftik, hem de eğitim grupları vardı. Bizim grubun eğitmeni Malatya Beyler Deresi çatışmasında 1975'te kaybettiğimiz Hasan Basri Temizalp'ti. O bizden 3 sınıf ilerdeydi.

İyi bir eğitmendi. Grubumuzda 6-7 kişi vardık. O eğitim grupları ilişkileri içinde Dev Genç´in kitlesinden '71 hareketine katılmak isteyen epeyce bir kitle vardı.

Dev-Genç'in genel kitlesi o hareketlere katılacak konumda henüz değildi.

Biz bu hareketlere katılmak gerekir mi, gerekmez mi diye tartışmaya başladık. Dersim'den olmamız nedeniyle Dev Genç`in aktifliği nedeniyle biz çok genç olmamıza rağmen buna katılma eğilimdeydik, tartıştık.

THKO'nun çizgisi, sosyal emperyalizm doğru mu yanlış mı? Kitle hareketlerinin yeniden yükselişini mi beklemek lazım, yoksa örgütlere katılmak mı gerekir? Eğilimimiz katılmak yönünde olmaya başladı. Eğitim grup eğitmeni, diğerleri de. O arada hatırlıyorum Sami Ovalıoğlu geldi. Faşistler Ankara'da '75'te vurdular. Adil Ovalıoğlu'nun kardeşi, onların bir grubu vardı. O köy çalışmasından geldi.

Şöyle bir şey söyledi. Deneyimsiz olmasının sonucu olsa gerekir, "köylüler öncü bekliyor. Çin'den beş tane lider olsa Çinli. Biz köylüleri ayaklandırırız" dedi. Bilgi birikimimiz, deneyimiz yeterli değildi.

Bize doğru gibi geldi. Kitleleri kazanmanın önemini kitle içindeyken az anlıyorduk. Yani doğallıkla kazanıyorsun. Bir parçası olduğun kitlenin dışına çıkınca kitleyi kazanmakta çok zorlanıyorsun.

THKP-C'nin yönetiminde çıkan, Dev Genç'in çıkardığı Kurtuluş gazetesi vardı. Onu dağıtımına gittik. Biraz ODTÜ'de inşaatta çalışan işçiler arasında. O gazeteyi garajlarda dağıtıyorduk. Mesela Ankara'nın yoksul semtleri var oralarda dağıtmayı bilmiyorduk. İşçi o zaman azdı Ankara'da. Küçük küçük atölyeler vardı o kadar. Bir de büyük fabrika olarak Tekel Bira Fabrikası vardı.

Mesela yani onun önemini anlamıyorduk. Fakat Anadolu'nun çeşitli yerlerine kitle çalışmasına gidip gelen arkadaşlardan bazıları ders çıkarmışlardı. Maraşlı arkadaş vardı. O Karadeniz köylü üreticiler çalışmasından gelmişti. Köylüler ayaklanma durumunda değil dersini çıkarmıştı.

Başka biri de köy çalışmasından dönmüştü. Hava atıyor ama deneyim aktarmıyordu. Bütün acemilikler kendini gösteriyordu.

Ama muazzam bir enerji vardı. Öğrenciler Dev Genç'e akıyordu.

İşte Dev-Genç de çok acemi bir şekilde halk çalışması yapıyordu ama daha tepede, daha yönetici olanlar, biraz deneyimli olanlar önemli şeyler yapmışlardı. Köy çalışması, kırsal alan, halk savaşına hazırlık vs. Mesela 1969'daki Söke köylü mitingi 50 bin kişilik olmuş. Bu 50 binin binini çıkar gerisi köylü.

İ.Y: Doğrudan katılmış mıydınız o mitinge siz?

Z.U: Ben o zaman lisedeydim. Ortamı anlatıyorum.

İ.Y: Evet, anladım.

Z.U: Böyle başarılı çalışmaları da vardı. Tabii ki kentte başarılı çalışmaları da oluyordu.

Çok sert saldırılar da oluyordu. Bazen linç saldırılar oluyordu. Mesela sonradan öğrendiğime göre, Hüseyin Cevahir'lere Karadeniz köy çalışmasında Çarşamba'da linç saldırısı olmuş.

Cevahir'le tanışmak istedim, Ankara dışındaymış, çalışmadaymış . Siyasal Öğrenci Birliği başkanıydı. Karadeniz'de, Çarşamba'da köy çalışması yaparken birkaç bin kişi saldırıyor.

Faşist linç saldırıları var MTTB'nin liderliğinde. Halkı anti-komünistlikle, din düşmanlığı ajitasyonuyla saldırtıyorlar. Orada yerli Dev-Genç'lilerden yerelde Dev Genç'li İsmet Öztürk, (sonra Kurtuluş'un yöneticilerinin oldu) kabadayı. Kahvesi var o silah çekerek kurtarıyor.

Kentlerde ise faşistler öldürmeler çok yaptılar. O zaman saldırılar yoğunlaşmaya başladı. Ankara'da İlker Karaçam'la bir arkadaş öldürüldü Fen Fakültesi'nde. İlker ülkücülerden katılmaydı Dev-Genç'e. Çok yiğit bir devrimci olduğu söyleniyordu ve Panço Villa lakabı takılmıştı. Ordu'luydu.

Ben onun cenazesinde nöbet tuttum. ODTÜ'de değil ama diğer yurtlarda nöbet tutuyorduk.

Konya ve Niğde yurtları faşistlerin elindeydi mitingler yakınlarından geçerken, gruplar çıkıp çatışıyordu kitleyi korumak için.

Öyle saldırılar oldu. Kayıplar verdik. Bizimkiler de karşılık veriyordu.

Gençlik çok cesurdu hakikaten. Bir de kitlesel katılım çok olduğu için devrimci özgüveni çok arttırıyordu. Büyüyen bizdik. Faşistler kontrgerillanın bir parçası olarak saldırıyorlardı ama büyüme bize döndü, gelişmenin yönü bizdik.

Bu nedenle saldırıp öldürerek devrimci gelişmeyi ezmeye çalışıyorlardı.

12 Mart cuntası da işbaşına gelince bu devrimci örgütlere katılalım mı, katılmayalım mı sormaya başladık. O arada Dersim'den bir arkadaş geldi. Biz bu tartışmaları yaparken.

Aşağı yukarı '71'in sonlarına doğru. Kaypakkaya ve yoldaşları Dersim'de çalışma yapıyorlar.

İ.Y: Şöyle bir soru yöneltebilir miyim? Dönem itibariyle öne çıkan tartışma noktaları neydi? Mesela birkaç cümleyle ifade edebilir misiniz? Öne çıkan tartışma konuları neydi başlık olarak?

Z.U: Başlık olarak mesela milli demokratik devrim mi, sosyalist devrim mi?

Bunu daha ilk otobüsle Ankara'ya giderken bir arkadaşla Elâzığ'da, o da Dev Genç taraftarı, onunla tartışırken öğrenmiştim. Devrim sosyalist olmalı diye biliyorduk.

Doğal olarak ben dedim ki biz sosyalistiz, tabii ki sosyalist devrimi savunuruz. O da dedi ki ilk aşama milli demokratik devrim olmalı falan. Neyse tartışırız dedik.

Hakikaten öyleymiş, öyle tartışılıyor. Baskın olan görüş de bu. Biz Dersim'de o kadarını bilmiyorduk.

Şimdi bu bir. İkincisi, '71 Hareketi'nde THKO veTHKPC'ye katılalım m, katılmayalım mı?

Daha önce ODTÜ'de Ahmet Kardam'ın verdiği "sosyal demokrasinin çıkmazı" başlıklı seminerde, Deniz ve Yusuf anfinin üst köşesinden sessizce izliyorlardı. Kardam'a soru soranlar oldu.

Rahmetli Halil Çelimli (Komer'in arabasını yakma eylemine katılanlardan) kalktı dedi ki ya işte Sovyetlere kimse eleştiri getiremez!

Tabii Deniz karıştı hemen söze. Dedi ki herkes eleştiride özgürdür. Kimse revizyonistlerin eleştirilmesini engelleyemez!

Orada revizyonizm tartışmasının önemini anlamıştım.

Meğer tabii ki üst kademede çok tartışmalar oluyormuş. Daha sonra sosyal emperyalizm tartışmasına da tanık oldum.

Bir de Halk Savaşı mı, genel ayaklanma mı tartışması vardı. Parlamenter mücadeleyle bir şey olmaz görüşü zaten ezici çoğunlukla hâkim. Halk savaşı görüşü de hâkim.

TİP'in parlamentarizmine karşıydık hepimiz. Dev-Genç çalışmasını önemsiyorduk. Bir parti gibi çalışıyordu Dev Genç. Zaman zaman öğrenci dernekleri seçimlerinde pek demokratik olmayan şeyler oluyordu. Yani güç gösterisiyle dernek seçimini alma. Hem Sosyal Demokratlara karşı hem de devrimci örgütlerin kendi aralarındaki gruplaşmada.

Halk Savaşı görüşü etkiliydi. Çünkü Çin Devrimi'nin etkisi hala güçlüydü. Ve Küba Devrimi'nin etkisi çoktu.

Latin Amerika'daki devrimci örgütlerin etkisi. Ve sömürgelerin kurtuluş hareketleri çok yaygındı. Vietnam ve Afrika sömürgelerindeki halk savaşının etkisi güçlüydü.

Ama tabanda bu baskın çıkmaya başlamadan önce zaten örgütlerde hakimdi. TİP ve Kıvılcımlı hariç.

9 Mart sol cunta hazırlığının bastırıldığını duyduk.

12 Mart cuntası gerçekleşti. Bir sol cunta yoluyla özgürlük ortamını elde ederek gelişmeyi Mihri Belli savunuyormuş.

Dev-Genç buna taraftar değildi. Bir yanlışlık yaptı. Yani o muhtıra sonrası hemen bildiri yayınlayıp halkın taleplerini sıraladı falan. Fakat ardından işte mitingle onu düzeltti. Deniz'ler için slogan attı.

Sosyal emperyalizm de tartışılmaya yavaş yavaş başlanmıştı. Fakat çok az bir kesim bu teoriyi savunuyordu. Mao'nun etkisi çoktu. Fakat sosyal emperyalizm teorisi fazla rağbet görmüyordu.

Dev-Genç'lilerin hemen hepsi revizyonizme keskince karşıydı. Revizyonistlerin reformcu ve parlamentarist oldukları, işbirlikçi kapitalizmle ve emperyalizmle uzlaştıkları fikri baskındı. Sosyal emperyalizm teorisi değildi . Şimdi biz tabii ki Dev-Genç'te hâkim olan eğilimin içindeydik. Fakat "Kaypakkaya ve Oruçoğlu çalışıyor orada. İsterseniz gelin katılın" deyince bizde gittik. Kaypakkaya adını arananlar listesinden duymuştum.

"Çok iyi çalışıyorlar çok da mücadeleciler" söyleyince...

İ.Y: Bunu size söyleyen kimdi? İsmini hatırlıyor musunuz?

Z.U: Bizim Dersimden Hasan Ali diye bir arkadaştı. Burkay'ın bürosunda çalışıyordu. Burkay'ın köyünden. Kızılkale'den. Kaypakkaya´cı olarak örgütlenmiş değildi ama yardımcı oluyordu.

İlişki verdi bize. Biz tabii ilişki kurduk.

Bir ara, başka bir kadro bizi eğitmeye çalıştı. Biz dedik ki "eğitim istemiyoruz.Kaypakkaya`ların olduğu yere gitmek istiyoruz. Biz Kaypakkaya'ların o zaman içinde çalıştıkları TİİKP'nin idolojisini savunmuyoruz. Biz daha çok Dev-Genç'te hakim olan THKPC'nin idolojisinin etkisindeyiz. Ne kadar biliyorsak tabii. Mükemmel biliyor değildik.

Fakat THKP-C o çok geniş sempatizan kitlesini illegal örgütlenmesine aktaramadı. Önde gelen militanları, önde gelen kadroları ancak illegalde örgütleyebildi.

Dolayısıyla biz boşlukta kalınca '71 Devrimci Hareketi'ne katılmak için, arayış içine girince bu arkadaşın Kaypakkaya'lara katılma önerisini kabul ettik.

Gittik. Biz, ben ve Mehmet Bedri Gültekin, dedik eğitime gerek yok. Biz gidip çalışmak istiyoruz profesyonelce.

İkimiz liseden beri devrimci arkadaştık, ODTÜ'de Dev-Genç'te birlikte çalışmıştık ve aynı eğitim grubu içindeydik, aynı yurt odasında kalıyorduk. İngilizce hazırlık sınıfını geçtik 1.sınıfa kayıt yaptırdık. Ama devam etmeyip profesyonel devrimci olarak çalışmaya Kürdistan'a gittik.

TİİKP'liler "durun hele "dediler. Şafak diye bir gazete çıkarıyorlardı. Verdiler onu.

Sıkıyönetim koşullarında kısa bir süre dağıttık. Gizli dağıtıyoruz tabii.

Sonuçta bizi gönderdiler. Siverek'e gittik. Gittik tabii ben hani kimin Oruçoğlu, kimin Kaypakkaya olduğunu bilmiyorum. Ve Kaypakkaya orada da değil tabii. Daha üstte bir yönetici. Orada Oruçoğlu yönetiyor.

Oruçoğlu, Kâmil Kocatürk. Onlar yönetiyordu. Orada tabii çalışmalara başladık.

Ben bir süre sonra yerli bir eve verildim. Köy çalışmasına başladık.

Kamil'i gençlik çalışmasına vermişlerdi. Meslek lisesiyle düz lise vardı orada. Oradan epeyce öğrenci, yurtsever duyguları daha yaygın… iki kişi de yurtseverlere katıldı. Biri Mehmet Uzun'du.

Diğer öğrenciler bizden oldu. 30-40 öğrenci kazandık.

Biz de köy çalışmasına çıktık. O arada köy çalışması yaparken Kaypakkaya geldi.

Bir de tabii bizim dışımızda oraların Filistin'e geçiş hattı varmış. Biz bilmiyorduk tabii. İllegal. Muzaffer biliyordu.

Bir de bizim A.T., traktör şoförü vardı. O aynı zamanda kaçakçılık işleri de yaparak emek harcayarak yaşamını kazanıyormuş.

Onların ayrı bir kolu vardı. Filistin'e geçişi sağlayandı.

İllegal çalışma yaptığımız için bir kısım arkadaşları tanıyorduk. Bazılarını tanımıyorduk ama epeyce bir kadro yığıldı oraya. Kentlerden gelen, öğrencilikten, emekçilikten gelip orada çalışan.

Bir kısmı oraya hakikaten uygun değildi. Kürtçeyi bilmez, köylüyü bilmez. Bir kısmımız Kürt'tük, bir kısmımız Türk arkadaşlardı.

Çoğunluğu da Türklerdi.

Sonra işte Bedri'yi Diyarbakır Ergani tarafına verdiler. Ben Siverek'te kaldım. Bu çalışmalar sürerken Kaypakka'ya geldi.

Sonradan Kaypakka'ya olduğunu hemen dışarı çıkınca öğrendim. Afişlerde var resimleri çünkü. Çalışmayı denetlemeye geldi.

Meşhur Şubat kararlarının aldığı zamanmış. Ben tabii sonradan öğrendim. O kararlara ben yönetici olmadığım için dahil değildim.

Doğu Anadolu Bölge Komitesi'nin kararlarının ya öncesi ya da birkaç gün sonrası. Ulaş Bardakçı'nın vurulduğu günün ertesi olduğunu hatırlıyorum demek ki Şubat Kararları'nın hemen sonrası.

O traktör sürücüsü arkadaşın toprak evinin çok uzun bir odası vardı. Kışları sert ve orada odun yok. Ancak şöyle mangalı yorgan altına koyuyorsun. Bacaklarını onun altına koyuyorsun. Öyle ısınıyorsun.

Ulaş Bardakçı vurulmuştu. Onun üzüntüsü vardı bizde tabii.

Mahir'lerin kaçtığı zamandı. Deniz'ler zaten ben okuldan profesyonelliğe ayrılmadan yakalanmışlardı.

Sinan Cemgil ve yoldaşları, yazın vurulmuşlardı.

İbrahim yoldaş önce bir köşede Muzaffer'le uzunca konuştu. Sonra benimle iki saate yakın zaman ayırıp konuştu. Kendisi görüş belirtmeden önce bana sordu: Ne yapmak gerekir? Kaypakkaya'nın yöntemiymiş meğer. Önce seni dinler. Yoldaşlarını dinler. Onları, görüşlerini açmalarına, teşvik eder. Sonra kendi görüşlerini anlatırmış.

Ben dedim ki Ulaş'lar vuruldu. Mahirler kaçtı hapishaneden ama daha önce de yakalandılar. Denizler de yakalandı. Sinan Cemgil'ler vuruldu. Biraz daha kitle çalışması yapalım. Bu arada tabii o gelen yayınlardan yavaş yavaş Aydınlık'ın çizgisini öğreniyoruz. Biz o çizgide değildik. Ama genç bir devrimcisin ve bilgi açlığı içindesin çabuk öğreniyorsun.

Ne yapmak gerekir? O yayınlar kitle çalışmasını esas almayı öneriyordu. Devrime bağlama lafta tabii. Ne kadar ona bağlılar ayrı mesele. Biraz demek o kayıplardan dolayı etkilenmişiz herhalde. Ben biraz daha halk çalışmasını uzun tutmak gerekir görüşünü dile getirdim, gerekçelerini açmaya çalıştım.

Belli bir süre kitle çalışmasıyla durumu gözetleyelim ondan sonra. Yani halk savaşının hazırlığını yaparız daha gerçekçi hareket etmiş oluruz dedim. Kaypakkaya anlattı, anlattı. Beni ikna etti tabii. Halk savaşına çok uzun sürmeyen bir şekilde başlangıç yapmak gerekir fikrini işledi.

Muzaffer de aslında beraber çalışırken söylüyordu. Mesela diyordu ki Kürecik tarafına gittiğimizde halk Sinan Cemgil'lerin çatışmasından, Deniz'lerin eylemlerinden çok etkilenmişti. Dolayısıyla bunların etkili olmayacağı görüşü yanlış diyordu. Kaypakkaya da onu söyleyince tabii ki beni ikna etti. Sonra duvarlara gençlere sloganlar yazdırdı Muzaffer.

Pratik becerisi güçlüydü Oruçoğlu'nun. Hemen bir imza da çıkardı ortaya. Türkiye İşçi Köylü Kurtuluş Fedaileri (TİKKF) diye. Yani TİKKO'nun öncel adı.

İ.Y: O dönem henüz ayrılık olmamış.

Z.U: Yok, yok ayrılık falan yok. Ama gidiş oraya doğru.

Kararlar çıkmış aslında. Birkaç gün önce kararlar çıkmış. Biz TİKKF adını kullandık, TİİKP adını değil. Silahlı bir milis örgütü gibi bir şey oluyor. Kahrolsun Patron Ağa Devleti gibi sloganlar da vardı.

Bu arada kamulaştırma da yapalım dediler. Ama kamulaştırmadan önce biz köy çalışmalarını aktifleştirdik. Diyarbakır'da yakalanma oldu.

Çözülme olmuştu. Ya da işte izleme neyse.

O zaman oradan yakalanmayan Mehmet Bedri, R.T. ve Afyon'lu Abdullah, bizim oraya getirildiler ki koruyalım. R. hem Kürtçe hem Zazaca bilirdi. Bize göre morali daha zayıftı.

Ben de Zazaca bildiğim için biraz da Kürtçe öğrenmiştim. Az bir şey.

Köylere çıkmaya başladık. Kırvar köylerine çıktık. İlişkileri Siverek'teki fırıncı Bayram, at arabacısı Kazım, ayakkabı tamircisi Ramazan, terzi İsmet yoldaşlar verdiler.

Ziyaret köyüne, Kaynak tarafının köylerine gittik. Şivan Perver'in köyüne yakın köylere. Oraları hep Kırmanç konuşur.

Köylülere, oradaki öğretmenlere gittik. Diğer köylerdeki öğretmenlere gittik.

Oradaki öğretmenler bizi köylülerle tanıştırdılar. Oturduk tartıştık. Kaynak nahiyesindeki öğretmen de devrimci sempatizandı. Kürdistan Demokrat Parti'li bir yoksul kaçakçıyla görüştürdü. Kaçakcı dedim, emekçi, sırt hamalı.

Düzgün, çok düzgün emekçiler. Bubu´ydu adı. Benim Kürt olduğumu da öğrendi, Deniz'lere saygısı da güçlüydü.

Kürt olduğumu da öğrenince duygusallaştı. "Sizi burada yakalarlar, benim korkum sizi öldürürler. Gelin sizi diğer tarafa, Güney'e geçireyim. Hiç olmazsa öldürülmezsiniz" dedi.

Ben "Bubu amca biz faşizmi yıkmaya çalışacağız. Bu çalışmadan kaçınmamız doğru olmaz" dedim. Bubu yoldaş "zor duruma düşersen bu hocaya bir haber bırak hemen ben gelirim seni kaçırırım" dedi, yardımını esirgemedi. Yani ele geçmeden zor durumdan kurtarmak istiyordu. Teşekkür ettim. KDP'nin yoksul taraftarları devrimciydi, duyguları yardımcı olmaktı.

Kırvar aşiretinin köylerinde zazaca konuşulur dımılki/dımıli derler.

Onların eşkıyalarıyla biraz dolaştım. Onlar tabii ki "yapma kardeş sizi vururlar. Biz bile çok zor durumdayız" diyorlardı . Sonra mesela Kırvar aşireti reisinin yaşlı abisi, oğlu vardı. Oğlu Ahmet sonra PKK davasından içeri düştü.

Ahmet'i tabii ikna etmeye çalışıp katılması için çalıştım.

Amca beş vakit namaz kılıyordu."Allah kabul etsin" diyor sonra siyasi tartışma yapıyorduk. Kimlerdensiniz diyordu. Biz "Deniz Gezmiş'in arkadaşlarıyız" diyorduk

Başka türlü izah edemezsin ona. Marksizm savunuyoruz diyerek etkileyemezsin. O yaşlı amca Deniz'leri kutsarcasına seviyordu.

Çünkü devlete karşılardı ve Deniz devlete silah çekmişti. Öyle bakıyorlardı. Bizi koruyorlardı.

Modan köylerine terzi yoldaşın selamıyla Raif'le birlikte gittik. Dımilki konuşulan köydü fakat çok dindar olduğu için açılamadık.

Şehir içinde yine bir kitlemiz vardı. Sadece gençler değil. Biraz orta yaşlı olan orta yaşa doğru olan emekçilerden de vardı. Görme engelli komünist Cami imamımız bile vardı.

Siverek'te bir dönem TİP'e geçen bir belediye başkanı olmuş. Sıkıyönetim öncesi antifaşist, sosyalist ve yurtsever yaygın kitle oluşmuş. Bir de gençler çok yiğitti. Polis döverlerdi. Yurtseverce bir tepkiydi. Bizim Pulur/Ovacık'ta da biz çocukken gençler mutlaka asker döverdi.

Geçmiş katliamlara gençliğin bir tepkisi.

5 dakika ara

Ziya Ulusoy 3

Z.U: Çok ayrıntılı oldu.

İ.Y: Yok yok. Gayet iyi. Önemli bunlar aslında. O dönemin havasını veriyor ama değil mi?

Z.U: Evet.

İ.Y: Çok güzel. Ben de müdahale etmek istemiyorum.

Z.U: Gerekli gördüğün yerde et.

İ.Y: Birkaç cümle ile Siverek'teki siyasal atmosferi, oranın kültürel şekillenişini, devletle toplum ilişkisini, çelişkilerini ya da aşiretler arası ilişkiyi özetleyebilir misiniz? İkincisi, bu özetten sonra sizin Kaypakkaya ile ilk temasınızı merak ediyorum. Yani sizin üzerinizde nasıl bir etki bıraktı, onun kişisel özellikleri, hatta o gün sizde bıraktığı intiba neydi? Bunu aktarabilirsen çok iyi olur, buyurun.

Z.U: Siverek, ağaların hakim olduğu bir yerdi. Kimisi hem ağa, toprak ağası, hem aşiret reisi. Kimisi hem şeyh hem toprak ağası.

Şeyh Halid Gülpınar, şimdiki Urfa Belediye Başkanı Kasım Gülpınar'ın dedesi. AKP vekili Cenabi Gülpınar'ın babası 13 köye sahip olmuştu.

Şeyhdi, çok zalimdi. Yani o köylülerle toplantı yaptığımız Ziyaret köylüleri ona karşı çıkmışlardı. Şeyh Halid, topraklarına el koyduğu köylülerin kentteki lideri Çakmakçı Alırıza ustayı öldürtmüştü.

O zanaatkârdı, silah tamircisiydi. Köylülerinin haklarını savunduğu için öldürülmüştü.

Onun ailesi de başkaları da hakikaten bize yardımcı oluyorlardı. Yani ağalara karşı mücadelenin gelişmesine yardımcı oluyorlardı.

Bucaklar vardı. Bunlar aşiret reisi, topraklara el koya koya genişlemişlerdi. Bunlarla Halit Gülpınar arasında rekabet vardı. Ama birbirlerini pek vuramıyorlardı.

İki taraf da güçlüydü. Tabii ki köylüler üzerinde Şeyh Halid'in dini etkisi büyüktü.

Fakat kent içinde sol fikirler, sosyalist fikirler güçlüydü. Diyebilirim ki o zaman Kürdistan'ın en ileri yerlerinden biriydi Siverek.

Gençlik çalışmalara katıldı. Sıkıyönetim altında çalışmalara katılıyor, çekinmiyordu.

TKDP' nin MİT tarafından öldürülen genel başkanı Faik Bucak'ın memleketiydi aynı zamanda. O da Bucakların başka bir kolundandı. Siverek'in o zaman 15-20 bin arası nüfusu vardı.

Fakat köylülerle kentliler arasındaki ayrım çok fazlaydı.

Köylülerden okuyan çok az ama şehir içinden okuyan çok. Yani bizim Dersim gibi değildi. Dersim'de öğrencilerin 10'da biri şehirdense 10'da 9'u köydendi. Köylü-şehirli arasında bir kopukluk asla yoktu. Çünkü geçmiş bir kentlilik yoktu. Ama Siverek geçmiş ticaret yollarına yakın eski bir kent. Bağcılığın, meyveciliğin olduğu ve geniş tarım alanlarının olduğu bir yerdi.

Kırvar aşireti soldaydı. Başka bir aşiret daha vardı Odabaşların.

Karakeçili aşireti vardı mesela. Kürt müzisyen Şıvan'ın da dahil olduğu aşiret. Şeyh Halid'e karşı çıkan Ziyaret köylüleri de bu aşirettendi. Köylülerin evleri kerpiçten ve koni biçiminde üstten küçük pencereleri olan küçük evlerdi. Köylüler çok yoksullardı. Kıyaslarsak ağaların toprağa sahip oldukları köylerdeki köylülerin evleri genellikle böyleydi. Fakat dağlık alandaki köyler de Fırat'ın Güneyi Siverek`in Kuzeyinde köylerdekilerin evleri nispeten genişti. Dersim köylerindeki gibi kerpiç evler daha geniş evlerdi, taş evler de vardı

Hilvan tarafında İzol aşireti vardı. Onların da ağaları vardı.

Şehir içinde hem bir aydınlanma vardı hem de halk çocukları okumuştu. Öğretmen okullarında, liselerde, meslek liselerinde, üniversitede okuyorlardı.

Tabii ki sanayi yoktu. Tamir yerleri vardı o kadar.

Tarım işçiliğine gidiyorlardı ama biz çalışma yaparken kıştı zaten. Henüz kimin ne kadar gittiğini tespit edememiştik.

Sıkıyönetim tabii halkta bir çekingenlik yaratmıştı. Ama gençler çekinmiyordu.

Daha önce terzilerden, at arabacılarından, fırın işçilerinden bir devrimci kitle oluşmuştu. TİP sempatizanları vardı. Devrimci öğretmenler vardı.

Onların çoğunu çalışmaya katabildik.

Doğal olarak kim giderse, hangi örgüt çalışma yaparsa o katardı . Çünkü sıkıyönetimde TİP olmayınca kim kitle çalışması yaparsa sosyalist birikimin en azından bir bölümü doğal olarak ona akıyordu.

Urfa kenti gerici bir yerdi. Ama devrimci öğretmenleri vardı.

Viranşehir'in solda olduğunu duyuyorduk. Ama oraya gidemedik.

O zaman Ergani'de ve Diyarbakır kent merkezinde çalışmamız vardı. Ergani öğretmen okulunun olduğu bir yer. Eski köy enstitüsünün devamı.

Oranın içinde Türk nüfusu da vardı. Onlar arasında da sol fikirler yaygındı. Kürtlerde zaten sol fikirler yaygındı.

Diyarbakır'da sol fikirler yaygındı.

Bir de tabii o Siverek'ten üniversitede okuyan DDKO`luları vardı.

Ki ben mesela Ankara'dayken DDKO`ya da gider gelirdim sohbet ederdim. Bir bölüm DDKO'lunun Güney'e gittiğini duyuyorduk. Dr. Şıvan'ın hareketine katılmak için.

İ.Y: Yani doktor Şıvan'la ilgili.

Z.U: Evet.

İ.Y: Sait Kırmızıtoprak. Sait Kırmızıtoprak'tan bahsediyorsunuz`?

Z.U: Evet. Onlar oraya geçmişti. Necmettin Büyükkaya ve arkadaşları.

Necmettin Büyükkaya'nın Siverek'in önemli bir devrimcisi olduğunu zaten söylüyorlardı. Onların etkileri vardı.

Çünkü o şehrin içinden. Ve etkili gençlikte. İstanbul gençliğinin liderleri, Kürt gençliğinin liderleri.

Onun için biz liseli gençliği rahat kazandık. Doğallığında kattık çalışmaya.

Kaypakkaya ile karşılaşmamız. Üstten gelmiş çalışmaları denetliyor.

Benle de konuşmayı öngörmüş tartışacaktı. Ben yönetici değildim ama yeni genç bir profesyonel kadroydum.

Tartışma yöntemi çok etkileyiciydi. Bir tılsım anlamında değil tabii.

Yani çok doğallığıyla konuşurdu. Önce sözü bize verirdi. Konuda nasıl bir çalışma yapmak gerekir, nasıl bir strateji izlemek gerekir diye bize sorardı. Daha doğrusu orada bana sordu ama genel özelliği öyleymiş zaten. Çok doğal, sade konuşurdu. Davranışları çok daha sadeydi. Böyle bir liderlere karşısında zaten bir şey söyleyemezsin diye bir durumu yoktu. Çok rahat söyleyebiliyorduk. Mesela bu önemli bir şey.

Önce bizi dinlemesi önemli bir yöntem. İkna edici konuşurdu. Hani halk savaşının niye gerekli olduğunu, o gün niye başlamak gerektiğini işte biraz hızlı hazırlık yaparak.

İkna edici konuşuyordu. Tabii ikna edici konuşmak kadroları kazanmada çok önemlidir. Onları ikna etme çabası içine girmek.

Yani önce dinlemeyle başlatmak, sonra kendisinin konuşması da önemliydi. Sonra tabii ben Kaypakkaya olduğunu tahmin edemedim . Afişleri vardı duvarlarda, afişlere baktım benimle görüşen Kaypakkaya.

O zaman heyecanlandım. Tabii heyecanlandım. Bir daha da görüşemedik zaten.

Sonra biz yakalandık. Biz duvarlara sloganlar yazmaya başlayınca ve köy çalışmasını hızlandırıp bağlarda kalmaya çekilince bir kamulaştırma eylemini yaptık.

Para lazımdı. Bir tefeci bilgisi gelmişti. 7.65'imiz var, başka yok

Oruçoğlu'nda bir tabanca. Bana bir kama verdiler. Mehmet Bedriye'ye de bir tane tornavida verdiler.

Meğer o bilgiyi bize getiren taraftar gencin babası ikna etmiş, polise vermiş. Polis pusu kurmuş tefecinin evinde.

Fakat beni saydam bir çoraplar bulmaya gönderdi Oruçoğlu. Maske olarak kullanmak için. Sonuçta buldum ama bir buçuk saat geciktim. Gelmeyeceğiz diye. Ertesi gün gelebiliriz diye terk etmiş polisler.

Biz öyle vurulmaktan kurtulduk yani. Girdik tabii Muzaffer tabancayla liderlik etti bize. Biz de kama ve tornavida çıkardık. Siverek'te bu denli küçük silahlar silah sayılmazdı. Yine de kasanın olduğu 2. kata çıktık. Para yok. Önceden bilgiyi alınca zaten tedbir almış olduklarını, kasayı boşaltmış olduklarını öğrenecektik.

Farkında olmadan polislerce öldürülmekten kurtulmuşuz.

İ.Y: Yani bu eylem esnasında bu eylemi gerçekleştirirken henüz Aydınlık`tan kopmamışsınız?

Z.U: Türkiye İşçi Köylü Kurtuluş Fedaileri ismini kullandığımız dönem. Ama resmi olarak henüz oradayız ama fiilen ayrılık olduğu anlaşılıyor.

DABK'ın [DABK: Doğu Anadolu Bölge Komitesi] 17-18 Şubat 1972 kararlarından hemen sonra.

Kaypakkaya'yla görüştükten sonra oluyor bunlar. Çalışmaları aktifleştirdik.

Kamulaştırma da yapalım dedik. Yani Muzaffer'in talimatıyla. Onlar üstte konuşmuştur mutlaka.

Biz oradan kurtulduk. Tabii ertesi güne mi ya da iki gün sonra yine randevulaştık. Randevu Siverek'in batı kenarında bir tane tepe ve kayalıklar olan yerdi.

Ama kayalık az, toprağı daha fazla. Benle Raif randevuya gittik.

Yağmur da yağıyor. Tabii biz köylü giysiliyiz. Ama orada da köylü giysili şapkalı insanlar var. İyi biliyoruz ki, köylü giysili şapkalı insanlar, yerli kentli insanlar olamaz ve köylülerin de orada işi olmaz.

Ayrıca bu yağmurda kimse gelmez o tepeye. Yani mahalleye çok yakın ama gelmez. Gider bir saçağın altına yahut da bir kahveye gider.

Anladık, polis. Benim üzerimde nereden sağlamışsak bir tane tabanca var. İşte ikimizde de birer el yapısı-sonradan TİKKO bombası adını aldı, bomba var.

Onları muhtemelen Filistin'e gidip gelenler yapmıştır. Biz Filistin'e gitmediğimiz için yapmasını bilmiyorduk.

Biz anladık polis olduğunu. Ben Raif'e dedim "kayanın arkasına yatalım".

Biz genç bir taraftarımızın babası tarafından polise götürülüp bizi ele vermiş olduğunu bilmiyoruz. Muzaffer gelecek onu kurtaralım dedik. Yoksa geri döneceğiz. Nereden geldiğini görelim öyle ayrılalım diye düşünüyoruz. Ben kayanın arkasından boşluktan silah çektim gençlik cesareti.

İki sivil polis bize doğru geliyordu. Geri döndüler, cahil yorumu olarak silahtan korktuklarını sandım.

Ama öyle değil. Uzaktan Muzaffer mahalle içinden çıkmaya başlayınca daha tam çıkmamışken hızlı adımlarla uzaklaştık. Muzaffer'e "kaç" dedik hemen geçtik.

Polis var dedik. Baktık bir de resmi komiser o sokaklardan birinden geçti. Muzaffer randevu yerine başka yoldaşların da geleceğini söyledi ve geri dönüp onları kurtarmamız talimatını verdi. Bağlar'da randevulaştık.

Tam anladık polis bizi yakalamaya gelmiş. Muzaffer'i kurtardık, kayaların olduğu tepeye doğru geri döndük.

Amatörlük, herkese aynı yerde randevu veriyor. Hepsinin toptan yakalanmasına yol açacak.

Sıkıyönetimde çalışıyoruz. Düşün ki sıkıyönetim altında o yayınları bile torba torba alıp geliyoruz.

Dönünce bir baktık ki bayağı kalabalıklaşmış. Sivil polisler köylü kılığında. Yani o iki kişi yerine 8-10 kişi olmuş.

Biz anladık. Daha oraya yaklaşmadan yan çizdik. Şehire doğru yöneldik.

Şehre varmadan taşlardan yapılmış siperleri görünce ayrıldık biri birimizden. Anladık jandarma bu sefer de.

Kendimizi kurtarmaya bakıyoruz. Nasıl olsa bağ evlerinde buluşacağız diye…

Yakalanmayalım diye. Ben işte silahla bombayı çaktırmadan bir yere koydum.

Öyle gidiyorum. Çağırdı baktım bir tane astsubay. Başını kaldırdı siperden.

Ben zazaca hızlıca cevap verdim. Yani köylü numarası yaptım. İnanmadı tabii..

Onlara zaten bilgi verilmiş, jandarma grubunun ellerinde büyük silahlar vardı ve siperdeydiler. Yakalayan astsubay da Cihan Alptekin'in dayısı çıktı.

Çok üzüldü ama "dua edin ben vardım" dedi. Yoksa sizi öldürürlerdi. Ona teselli buluyorum" dedi.

O zaman orduda vardı böyle insanlar.

Raif'i de almışlar. Bizi götürdüler karakola. Tabii meğer işte o aldıkları bilgilerle toplamışlar bütün gençleri.

Hem o itirafçılık yapan çözülen çocuk konuşmuş. Hem diğer gençlerden çözülenler olmuş. Lise öğrencileri.

Bizi işkenceye aldılar tabii. Bedri'yi ve gençleri bizden önce getirmişler, işkencedeydiler.

Yakalanmayan Kabil Kocatürk, Muzaffer. Ayrıca Afyonlu işçi Abdullah ve Kayserili öğrenci Ümit de yakalanmayanlardan.

Tabii bizi polis karakolunda işkenceye aldılar. Ağır işkenceleri yaptılar. Üzerimize verilmiş ifadelerden bir iki şeyi kabul ettik.

Fakat çoğu şeyi kabul etmedik. Direnmeye çalıştık. O zamanki bilincimizle.

Çok genciz, çok tecrübesiz. Fakat işkenceden korkmadık.

Sonra Diyarbakır MİT'inden biri geldi. Epeyce yaşlı. O sorguya aldı.

Hiçbir işkence yapmadı. Moral bozdu sadece. Yani yazıksınız filan gibisinden Raif'in morali bozuldu.

Raif "ya Ali nerede ya? Başımıza bu işleri açtı" gibisinden. Ali, Muzafferin kullandığı isim.

İşte nereye gidebilir diye soruyorlar. Onu yakalamak istiyorlar. İşte biz atıyoruz.

"Köylerde" diyorduk.

Sonradan öğrenecektik o camilerde, cami tuvaletlerinde kalıyormuş. Namaz da bildiği için rahat kalmış.

Öyle kurtarmış. Sonra hakikaten köylülerden birini bulmuş gitmiş bir şekilde .

Sonra orayı terk etmiş Dersim'e gitmiş. Zaten orada o kadar yakalanma olunca hemen hemen kimse kalmadı.

Bir de birkaç kadro daha vardı. Ümit vardı.

Mehmet Cantekin'in kardeşi vardı. Ahmet Cantekin. Ahmet Adıyaman'lı olduğu için kırmanc lehçesini de iyi bildiği için kuryelik de yapıyordu. Kurye kadro Elbistanlı Hasan da Kürtçeyi mükemmel biliyordu, başka yerde olduğu için yakalanmadı.

Her zaman orada olmayabiliyordu. Ümit Türk'tü, Kayseriliydi, yanılmıyorsam Kabil ile birlikte gitmiş. Sonradan başka yerde yakalandılar.

Bedri ve ben vermediğimiz için dolayısıyla onlar da yakalanmadılar.

Afyonlu işçi Abdullah da Diyarbakır'daydı sonradan yakalandı.

Dersim'e Kabil gitmiş ama ama bölünmede kararsız kaldığı için Dersim'den ayrıldıktan sonra yakalanmış. Mamak askeri cezaevinde buluştuk

O söyledi. Meğer batılı iki arkadaş da bizden birkaç gün önce yakalanmışlar.

Sonuçta bizi Diyarbakır Seyrantepe'deki askeri cezaevine getirip gözaltı bölümünde tuttular. Önce hücrelere attılar sonra gözaltı koğuşuna.

Bedri'ye MİT'te işkenceye devam ettiler.

Yani onun üstle bağlantılarının olabileceğini düşünerek. Bedri ile anlaştık "biz Dersim'den beraber geldik buraya". Anlaştık. O da fedakârlık yaptı.

"Kafadan bir tane isim at onunla anlaşmıştık geldik dersin. Gerçek şeyleri gizle" O da iyi direndi hakikaten.

Ama O'nu sorguladılar. Yani bir iki gün de orada işkence yaptılar. Sonra kestiler ve ikimizi askeri mahkeme mizanseniyle subay elbisesi giymiş askeri hâkim-savcı görünümünde olanlar sorguladılar. Galiba MİT'çilerdi, biz yutmadık ve anlaştığımızda direttik.

Gözaltındayken Kızıldere katliamı oldu. Açlık grevi yaptık mı öyle bir şey aklımda var.

Denizlerin idamı sırasında da Diyarbakır-Seyrantepe askeri cezaevindeydik. Deniz'lerin idamında koğuşlarda açlık grevi yaptık.

O zaman bizden önce DDKO`lular var. Diyarbakır'da yakalanan arkadaşlar var bir grup. Tabi DDKO yani dernek olduğu için ağır işkence yapmamışlar.

Musa Anter bizden önce çıkmıştı. Naci Kutlay ve Kemal Burkay gibi o zaman TİP'in Kürt kanadının liderleri. Beşikçi'yi getirdiler.

KDP`liler vardı. Şerafettin Elçi ve köylüler vardı. Melleler [din adamları] vardı.

Melleler iyiydi. Bizimle çok samimiydiler, yoldaş görüyorlardı. Şerafettin Elçi antikomünist bir adamdı, bizle tokalaşmazdı.

Mesela KDP`li Eruh'lu yoksul bir aşiretin lideri Halil Çitci bizimle samimiydi ve sohbet ederdi.

Mehmet Emin Bozaslan vardı, bizi çocukları gibi severdi.

DDKO'lular Rızgari örgütünü orada kurdular. Ferit Uzun vardı DDKO ve Dev-Genç davalarından yargılanıyordu. Tabii Mehmet Uzun'la Fevzi hemen Rızagari'yi kuracak olanlara katıldılar, zaten ideolojik olarak yurtseverlerdi. Diğer gençler kitle olarak bizde kaldılar.

Denizlerin asılma zamanı. Açlık grevi yaptık. Dev-Genç'ten Mehmet Demir vardı Kızıltepe'li. Onu da getirmişlerdi. Deniz`lerin arkadaşıydı ama onların hareketine katılmamıştı. Neden katılmadığını sordum. Bazı yüzeysel nedenler belirtti ama anlaşılan kararsız kalmıştı. Mehmet ve kardeşi Ali'yi Ankara Dev-Genç mitinglerinde faşistlerin yurtlarına doğru çatışmaya girişen grubun liderleri olarak daha önce görmüştüm. Oradan bildiğim için o samimiyetle soruyordum

Ali Demir sonra Kurtuluş'un liderlerinden oldu.

Bir de Aydınlıkçılar vardı. Biz tabii Aydınlıkçı'ların komünündeyiz. Bizimkiler gençler Dersim'de yakalanıp geldiler. Yazılama yapmışlar.

İsmail Erdoğan vardı,

Kamer Özkan'ın kardeşi Zülfü, Aygün'lerden Kemal vardı .

Tartıştık "biz ayrı örgüt kurduk hemen toparlanalım" dediler. Ben "biraz bekleyelim, başkalarını da kazanabiliriz" dedim.

Benim kararım var ayrılacağım. Ama Bedri istekli değil.

Ama işte orada bizden daha bilinçli kadrolar vardı. Maraş'lı hukuk öğrencisi A.K. Etkili oluyordu.

İ.Y: Buradan araya girebilir miyim? Anlaşılması açısından. Siz yakalandığınız zaman Aydınlık'tan tutuklandınız.

Z.U: Tabii ki.

İ.Y: Yargılanmanız da Aydınlık'tan.

Z.U: Çünkü resmi ayrılık yokken yakalanmıştık.

Ama benim eğilimim birlikte hareket ettiğim Kaypakkaya ve Muzaffer'in temsil ettiği kanat.

İ.Y: Polis sizi sorgularken Aydınlık'ın bir üyesi olarak sorguluyor.

Z.U: Tabii niye Türkiye İşçi köylü Kurtuluş Fedaileri imzasını yazdığımızı bilmiyorum.

İ.Y: Anladım.

Z.U: Önceli örgütü. Biz de ayrılık oldu mu, olmadı mı? bilmiyoruz. Bilmediğimiz için Siverek'li gençler de bilmiyor.

Polis zaten bilmiyor. Bilmediği için doğal olarak Aydınlık'tan yargılandık. O bölgeyle ilgili Muzaffer ve Kaypakkaya yoldaşla ilgili de akademisyen Cüneyt Akalın çok çözülmüş, bizden önce yakalanmış.

O zamanki Diyarbakır Sıkıyönetim Komutanı galiba Şükrü Olcay'dı. Akalın'ın subay babasıyla okul arkadaşı olduğu ve Akalın'ı çözdüğü, birlikte çay içtikleri söyleniyordu. Bölgeye ilişkin bildiği her şeyi vermiş. Dolayısıyla yani Aydınlık'ın yapısı içinde ama ayrılık olup olmadığını o söylemiş olabilir, fakat Siverek polisi bilmiyordu. O MİT'çiler de Bedri'yi götürdüler ama çözemediler. Çözemeyince onlar da Bedri'ye ayrılıktan bahsetmemişlerdi.

Biz sorgulandığımız zaman henüz mart ayı. Yani Nisan'daki resmi ayrılığın olduğu zamandan bir, bir buçuk ay önce yakalanmamız.

17-18 Şubat kararlarından yaklaşık iki hafta sonra 3 Mart'ta yakalanmıştık.

Sonuçta ben biraz bekleyelim dedim Dersim'den getirilen genç yoldaşlara. İsmail ısrar etmesine rağmen. Sonra Dersim'den getirilen genç yoldaşlar Diyarbakır'dayken biz Siverek'te yakalananları Ankara Mamak Askeri cezaevi'ne naklettiler. Deniz'lerin idamının hemen sonrasıydı. Ankara'ya. Mamak'a küçük bir kargo uçağıyla naklettiler.

Ellerimiz dizlerimizdeki zincire bağlanmış. Yani bir hareket yapmayalım diye. Tesadüfen bizden önce de bir çocuk Şam'a bir uçak kaçırmıştı. Maceracı bir çocuk. Kafamdan tabii bu uçağı acaba ellerimizi çözsek kaçırabilir miyiz fikri geçti. Askerlerdeki G 3 tüfeklerinden birini alsak kaçırabilir miyiz? fikri geçti.

Askeri eğitimim yok. Bir de ellerimiz bacaklarımızdaki zincire bağlı olunca olmazdı. G3'lerde mermi olup olmadığını bile bilmiyoruz.

Hareketsiz kaldık. Ankara'da Esenboğa askeri havaalanına indirdiler bizi. Mamak'a götürecekler.

Başımızda askeri nöbetçiler var. Bir baktık generaller geldi.

Subay, general, albay filan bir düzüne. Şöyle bize bir baktılar. İçimizde yaşlı bir tane gardiyan arkadaş var.

Diğerlerimiz hep 18-19 yaşındaki gençleriz. Öyle bakınca önemsedikleri "av'larının" "çocuk" yaşta olduklarını fark edip geri döndüler.

Orada ideolojik sorgulama yapacaklardı. Şimdi düşündüğümde o MİT yöneticisinin gelip Siverek'de bizi sorgulaması… Bedri'nin MİT'te sorguya alınması. Kürdistan'a önem verdiklerini gösteriyordu. Fakat biz onu anlamıyorduk.

Sonra biz Mamak'a götürüldük.

Orada bir falaka işkencesini aldılar bizi. Sert. Direndik. Vazgeçirmeye çalıştılar ideolojik olarak. Direnmekle iyi de yaptık.

Koğuşlara dağıttılar bizi tabii. Ben ve gençler birlikte safımızı, bizden sonra yakalanıp Mamak'a getirilmiş yoldaşlar, İsmet, Kabil, Ümit, Mehmet Duran, Afyon'lu Abdullah , Mehmet Kaplan, ben ve gençler konuştuk safımızı TKP-ML'li olarak resmen belirledik.

Mehmet Bedri Aydınlık'ta kaldı.

TKP-ML iddianamesini İstanbul'dan getirttik. İddianamede Kaypakkaya'nın yazılarına genişçe yer veriliyordu.

Her belgenin yaklaşık üçte birini İddianame 'ye almışlar. Çok yararı oldu. Eğitim malzemesi yaptık.

Gençler tabii cezaevinde disiplinli yaşamaya dayanıklı değillerdi. Onu biraz orada yaşadık.

İ.Y: Anlaşılması açısından burada bir soru yöneltmek istiyorum.

Diyarbakır'dayken Dersim'de yakalanmaların gerçekleştiğini ve onların geldikten sonra aranızdaki temaslarda bir ayrılık yaşandığını öğreniyorsunuz. Bu durumu öğrendiniz. Peki, Dersim'deki arkadaşlar size bu ayrılığın nedenleri hakkında bir açıklama yaptılar mı ya da konuya dair düşüncelerini paylaştılar mı?

Z.U: Düşüncelerini aktardılar, biz de öğrendik. Zaten Siverek'ten bunu benimsediğimi düşünüyorum; ancak başkalarını da kazanabiliriz acele etmemekte fayda var düşüncesindeydim.

Ziya Ulusoy 4

İ.Y: Savunmalar konusuna gelmiştik, özellikle de TKP/ML'nin savunmasının yapılmadığı iddiasına. O dönemin tanıklarıyla bizzat görüştüm, bu görüşmeler zaten kayıt altına alınmış durumda. Davutpaşa ve Selimiye cezaevlerinin koşullarını en ince ayrıntısına kadar sordum. O dönemde cezaevinde kalan arkadaşlar, Mamak Cezaevi'yle kıyasladıklarında Davutpaşa ve Selimiye'nin, afla çıkanlar olduktan sonra Maltepe cezaevinin çok daha rahat bir ortam sunduğunu ifade ettiler. Hatta dışarıda bulunmayan birçok kitabın cezaevinde mevcut olduğunu, daktilodan çeşitli kırtasiye malzemelerine kadar her türlü imkana sahip olduklarını belirttiler. Adeta bir kütüphane gibi bir ortamdan bahsettiler. Günümüz ölçütlerine göre oldukça rahat koşullar. Ancak şunu merak ediyorum: Neden mahkemeye sunulacak bir savunma aileye gönderiliyor? Üstelik Aslan Kılıç'ın ailesinin o günlerde ilerici bir bakış açısına

sahip olmadığı bilinirken? Böyle önemli bir savunma neden başka birine ya da doğrudan yoldaşlara ulaştırılmıyor? Bu konu benim için önemli bir sorunun yanıt bulması anlamına geliyor. O dönemin tanıklarından biri olmanız ve Davutpaşa ve Selimiye'de daha sonra Maltepe cezaevinde kalan, TKP/ML davasında yargılanan arkadaşlarla birebir temasınızın bulunması nedeniyle bu soruyu size yöneltiyorum. Bu meseleyi kayda geçirmek adına sizin yorumunuzu dinlemek istiyorum.

Z.U: Dışarıdaki pratik gelişme sorunlarıyla uğraşırken, dikkatimiz buraya yoğunlaştığı için, hakikaten savunmayla ilgili soruları ben şahsen sormadım. Hazır olduğunu ama mahkemeye sunulmadığını da bilmiyordum. Belki böyle sözü edilmiş olabilir ama hafızamda kalmamış. Dikkatimiz oraya gitmedi ve irdelemedik. Ben mesela irdelemedim.

Ama İrfan Çelik, Ali Taşyapan, Hikmet Şenses biliyorlardı. Onlar da bize anlatma ihtiyacı duymadılar.

Biz daha çok mesela yayın organı çıkarma üzerine yoğunlaştık. İrfan´giller çıkmadan önce ve çıktıktan sonra da onun üzerine yoğunlaştık.

Hatta bölgesel bir yayın da çıkardık bir sayı, galiba adı da Halk Savaşı idi. Polis baskınında alındı dağıtamadık.

Yani ihtiyaç o yöndeydi. Yani öyle değerli toplu bir savunma olsaydı tabii ki o parça parça siyasi sorgu metinlerini yayınlamaktansa o çok daha iyi olurdu.

Var mı yok mu yani sormadık. Yayın organı üzerine durduk. Sonra '76'tan sonra da ayrılık olduktan sonra da savunma sorunuyla ilgilenmedik, hakikaten böyle bir yanlışa da düştük, onu açık kalplilikle söylemek lazım, yani tarihe tanık olsun diye.

Nasıl olsa Kaypakkaya'nın görüşlerini teksir baskısı olarak dağıtıyorduk. Halk Savaşı yönünde olduğu için kitap basım hazırlığı vardı ayrılıktan sonra basmadık. Kaypakkaya'nın yazılarını teksir halinda yaygınca dağıtmakla yetindik. Diğer yoldaşlar hızla basmışlardı bu nedenle de ihtiyaç duymadık. Bunda tek tek yoldaşlardan bazılarının daha fazla rolü oldu ama ben de önerebilirdim. Önermemekle ben de o hataya katıldım

Sonra ayrılıkta diğer yoldaşlar hızla kitap olarak bastılar.

İ.Y: Burayı açabilir misiniz? Mesela bu çok önemli. Önce basma kararınız var. Ve basmıyorsunuz.

Z.U: Evet.

Ben 1976'ya kadar karar yetkisi olan organlarda değildim. Teksirle dağıtıyorduk. Bize kitap olarak basılacağı da söylendi. Demek ki öyle bir karar varmış. Hazırlıkları da vardı.

Legal basıma geçmeye yeni karar verilmiş olduğu görülüyordu. Bu işe yeni verilen Mümtaz Çeltik çok titizdi. Dizginin redaksiyonunu uzun sürdürüyordu. Fakat ayrılık olunca eğilimimiz teksirli basımla yetinmeye doğru değişti. Görüşlerimiz değişse de Kaypakkaya yoldaşın görüşlerinin tarihsel önemini kavrayarak kitap olarak basıma verme bilincimiz de azdı.

Legal basalım mı basmayalım mı? Tereddütü başlangıçta vardı. Yayın organları legal çıkıyor diğerlerinin. Kitaplar basılıyor gırla. **O darlığımızın da katkısı oldu ama esas olan görüşlerimizin değişmiş olması etkili oldu**. Bilinçli olarak vazgeçelim demediysek de teorik görüşlerimizin değişmesinin yol açtığı bir sonuç oldu, tarihsel bir zaafımız yansıdı.

Savunmaya gelince üzerine yoğunlaşmadık, sormadık, irdelemedik.

Söz arasında geçmişse bile çok fazla değil az geçmiştir. Benim ilgisizliğimin bir nedeni de savunmaların hazırlandığı İstanbul askeri cezaevlerinde değil, Ankara Mamak askeri cezaevinde kalmış olmamdı.

İ.Y: Koordinasyon Komitesi, kendisine verilen görevleri yerine getirmiş olması gereken bir yapı olarak karşımıza çıkmıyor. O dönemin ruhu ve mevcut gelişmeleri dikkate alındığında, bu komitenin önüne koyduğu görevlere uygun bir şekilde hareket edip etmediği önemli bir sorun. Sizce bu kapsamda belirlenen çalışmalar doğrultusunda bir yol izledi mi? Karar altına alınan çalışmalar çerçevesinde gereken adımları attı mı, yoksa bu sorumluluğa tam anlamıyla bağlı kalmadı mı? Bu durumu nasıl değerlendiriyorsunuz? Ve bu duruma uygun davranmadığından 1976'daki bölünme yaşandı. Buyurun.

Z.U: Şimdi birincisi bize sordular İrfan ve Hikmet serbest kalıp çalışmaya katılmaya geldiklerinde. Yani kitlelerin siyasi durumunu. Fakat bunların muhtemelen önce Hikmet'in, fikirleri değişiyor. Cezaaevindeyken de ülkenin yarı-feodal olmadığını kapitalizmin hâkim olduğunu düşünüyor. Sonra Hikmet'in de kısmen etkisiyle ve kısmen de kendi benimsemesiyle İrfan'ın. Sonra da Ali Taşyapan çıktı. Üçlü yönetiyordu Koordinasyon Komitesi'nde görevlilermiş.

Çünkü hapiste /içeride çözülmeleri dikkate alarak bir komite kurulmuş ve her kadroyu değerlendirmiş. Yeniden bir Koordinasyon Komitesi atamış. Onları almışlar koordinasyon komitesine.

Taşyapan daha öncekinde de var. Ama içeride önce almıyorlar sonra mı, dışarı çıkınca mı alıyorlar onu bilmiyorum. Belki içeride devam etti, belki sonra aldılar.

Çıkar çıkmaz sen de koordinasyon komitesinde ol demiş olabilirler. Onu Taşyapan daha iyi bilir. Benle Aziz Vatan'ı aldılar, Ali Mercan`i almadılar.

Nedeni de bunlar bir ara Koordinasyon Komitesi toplantısını Ali Mercan'la bir başka yönetici, Almanyalı Kadir yapıyor. İki tane de yedek üye atıyorlar, onları da toplantıya getiriyorlar.

Aziz ve Antepli Ömer İnce, İstanbul Teknik öğrencisi. Sonra ayrıldı. Başka bir yayın çıkardı fakat devamını getiremedi. Sonra hastalıktan çok erken öldü. Bunların aldığı karar; "silahları gömelim, Kadir'i Almanya'ya gönderelim. Biz de saklanalım."

Bu tasfiyeci karardan sorumlu olarak gördükleri için Ali Mercan'ı kesin Koordinasyon Komitesi'ne almadılar. Ayrılıktan sonra yayın kuruluna alındı yazma yeteneği var diye.

Fakat iki yönlü düşünmek lazım şimdiden baktığımda. Birikim yetersizliği olsa da önderlik görevini üstlenmek şarttır. İçeridekilerle birlikte ya da bağ kopunca dışarda inisiyatif alarak. Yoksa yönetme işi yürümez.

İçerdekiler dahil Koordinasyon Komitesi'nin gerek halk savaşını yönetme birikimi, gerekse onu hazırlamaya önderlik etme gerekse de mevcut durumdan, deneyimden bazı sonuçlar çıkararak yolu aydınlatma konusunda birikimi yetersizdi.

Ama anladığım kadarıyla İçerdeki KK üyeleri, kendilerinin fikirleri alınmadan pratik mücadele çizgisi ve strateji değişikliğine gidilmesine kızmışlardı.

Ben daha sonra bir gün Niğde cezaevine görüşmeye gittim. İrfan dedi "sen git biz gidemiyoruz". Biraz da bize kızmış olabilirler kanaatindeydi. Niğde'ye ben gittim. Bir gün sabahtan akşama sohbet ettik. Aslan Kılıç benimle görüşmedi ve tartışmadı. Oruçoğlu ile bir gün boyunca sohbet edip tartıştık. Kaypakkaya çizgisini savunuyordu. Onun da kırgınlığı vardı, bana pek yansıtmamaya çalıştı ama muhtemelen hapiste KK'ya atanan İrfan ve Hikmet'e kırgındı.

Ben durumu anlattım. İşte böyle böyle oldu diye. Kendilerinin Mamak Askeri hapishanesine nakledildiği dönem olması nedeniyle İrfan'ların bağ kuramadığını da belirttim.

Protesto edip benimle konuşmayan Aslan Kılıç ise meğer benden önce gelmiş olan Perinçek'le görüşmeyi kabul etmiş, Perinçek kendisini Üç Dünya Teorisi'ne ikna etmiş.

Halbuki yani asıl sorumlu ben de değildim. Yöneticiliğe atanmış olsak bile, ben ve Aziz asıl sorumlu değildik. Asıl inisiyatif ve sorumluluk İrfan ve Hikmet'e aitti.

Oruçoğlu yoldaşça tartıştı.

Eski çizgiyi savundu. Ama sonradan çıkardığım kadarıyla bir sefer **Oruçoğlu bütün o çalışkanlığına, yeteneklerine rağmen teori, strateji geliştirmede zayıflığa sahipti. Geliştirme potansiyeli vardı ama kırılmıştı öyle tahmin ediyorum. Önderlik etme özgüveni zayıflamıştı. Aslan Kılıç ise, hem fikir olarak Perinçek'ten etkilenmişti, hem de burnu büyüklük yapıyordu**. Olacak iş değildi.

Şimdi onların da belli oranda kırıldığını ve potansiyellerini hızla geliştirme kararlılığında olmadıklarını düşünüyorum. Böyle bir tahlil daha doğrudur.

Bizim ise hakikaten önderlik potansiyelimiz zayıftı. Düşün ki Marsist eserleri sınırlı okumuştuk. Oysa A.Taşyapan anlatırdı, Kaypakkaya çıkan her Marksist kitabı 3 ay geçmeden mutlaka okurdu diye.

Yani sadece okumaya eğilimli değil, mutlak okurdu . Yutarcasına okur öyle bir komünist. Şimdi hani bir şeyde de anlattım ya gence vermişiz Dersim'in kent çalışmasını. Kaypakaya'nın yazıları ve sorgu metinlerinden başka bir şey okumayı gereksiz görüyor.

Marksist eserleri az okusak da olur tarzı yaygın. Bu, gelişmeyi engeller. Oysa yeni sömürge ülkelerde devrimler ve devrimci kitle hareketleri çok hızlı gelişiyordu.

Türkiye'de yeniden işçi hareketi gelişiyor, gençlik hareketi gelişiyor, devrimci yükseliş var. Akın akın kadro potansiyeli olan insanlar devrimci örgütlere geliyor.

Ben mesela tesadüfen işte ilk çıktığımda Ovacık'tan ayrılıyorum. Münibüste Mehmet Çetin'e rastladım. Bilmiyordum kim olduğunu.

Abileri arkadaşlarım. Abi dedi yabancısın sen kimsin? Kendimi tanıtınca "öyle mi? Bize bir iki saat zaman ayırabilir misin" dedi.

İndikten sonra iki saat tartıştık.

"Tamam...bizim 10-15 kişilik grubumuz var. Kısmen TSİP'e gidip geliyoruz ama tam ondan değiliz. Olduğu gibi hepimiz TKP/ML'ye geçiyoruz."

Tabii ki o benim etkimden gelmiyor. Bir akış var zaten.

Ben vesile oluyorum. Yani 15-15 kazanıyorsun.

20-20 kazanıyorsun öyle. Bir tartışmayla. Bir dernek kuruyorsun. Dolup taşıyor. Şimdiki bizim yasal parti ve dernekler gibi ıssız değil.

Kendiliğinden geliyor insanlar. Şimdi öyle bir ortamda o gelişme niye oluyor? Bunun stratejik bir anlamı var mı yok mu? Bunu kavramak. Ya da mesela '76'dan başlayarak Kürt illerinde bizim o çok yaygın olan etkimize rağmen Kürt devrimci hareketlerine geçişler başladı. Kürt örgütlerinin etkisi gelişmeye başladı. Bizden, yakın Kürt hareketi olan Kawa'ya, diğerlerinden de en yakın olan Kürt hareketine geçişler oluyordu. Niye? Mesela bunu yorumlayacak, açıklayacak ve sonuçta da strateji ve

programımıza ekleyecek çözümler üretecek kapasitede değildik. Durum buydu. Örgütler kurmak, yönetmek, kitle çalışması yapmak ya da İstanbul'da ve Kürdistan kent ve ilçelerinde militan yıldırım eylemler yapmak vs.

Gençlik örgütleri kurmak, işçi çalışması yapmak, işçi bağları, komiteleri kurmak onları yapıyorduk. O kadar. Ama daha geniş çaplı stratejik, teorik, önderlik yapmada, kaliteli yayınlar çıkarmaya doğru eğilim göstermede başarılı değildik. Ve kısmen başarı sağlayanlar, kentlerde de çalışıyorlarsa, hızlı geliştiler. Ama bunu yapamayanlar, bir de biz kırsal alandaydık, daha hızlı geliştik diyemem.

İ.Y: Dönüp baktığımızda 1976 ayrılığını nasıl değerlendiriyorsunuz?

Z.U: Ayrı fikirlere inisiyatif gösteren KK üyelerinin o ayrılıkta ilk fikirleri ceza evinde oluşmuş. Mesela Hikmet zaten kapitalizm egemen diyen biri, halk savaşı olmaz, köylülük esas olmaz diyen biri. O İrfan'la biri birlerini, zaten öğretmen okulundan arkadaşlar, etkilemişler. Bu fikirler onların düşüncesinde bizimle görüştüklerinde oluşmuş gibiydi.

Hapisten çıkıp çalışmalara katıldıklarında, 1975 sonbaharında, öncelikle durum nedir, halkın eğilimleri nasıl diye sordular. Daha doğrusu köylülerin ve öğrenci gençliğin siyasi eğilimi ve mücadelesini sordular. Biz anlattık.

Biz örneğin, Dersim'de bir miting yaptık, 5000 kişilik. 3500'ü bizden o kadar kitlemiz var. Milis örgütlemeye çalışıyoruz ama milisler işlevsiz.

Antep'te öğrenci gençlik içinde hızlı gelişiyorduk. Hamallar derneği aracılığıyla hamallar arasında kitlemiz ve kadrolarımız var. İşletmelerde sadece Tarım Kredi Kooperatifleri bölge işletmelerinde ve belediye işçileri arasında vardık.

İskenderun'da işçi ve öğrenciler, Amed'de, Elazığ'da öğrenciler arasında, Karakoçan'da öğrenci ve köylüler, Erzincan'da öğrenci, köylü ve kısmen de işçiler arasında gelişiyorduk. Elbistan, Pazarcık, Kürecikte köylüler ve öğrenciler arasında gelişiyorduk.

Dersim'de köylüler arasında milis örgütleme çalışmamız devam ediyordu. Fakat Dersim'de milis çatışmaya girmiyor, o ortam yok? En fazla diyelim bir tane faşist olur, bir tane ihbarcı olur, onu vurabilir. Hızla militan yıldırım eylemleri gerçekleştirmeye başladık. Fakat bunları kent merkezleri ile ilçe merkezlerinde yaptık. O eylemler polis ve jandarmayla sert çatışmalarla geçti. Erzincan ve Elazığ'da faşist saldırılara cevap ihtiyacını karşılamaya çalıştık. Faşist saldırılara karşı silah kullandık. Antep'te 1975'ten sonra faşist saldırılar yoğunlaşacak ve karşı koyacaktık.

Kürdistan'da Antep'ten Erzincan'a, Bingöl'e değin geniş bir alanda bir yılı biraz aşan bir sürede bir hayli geliştik. Belki büyük kentlerdeki devrimci hareketin kitleselleşmesi kadar değildi, ama yine de kitleseldi gelişmemiz. O bir yılı aşan bir sürede benden önce hapisten çıkanlar, H.T. (Piro), İ.E. , B.İ., Almanya'dan gelen örgütten katılan T: M.G. (Cemal), çalışmaya yeniden kattıkları Ali Mercan ve Ben yönetimlerde yer alarak, Kaypakkaya'lar döneminin bize bıraktığı kitleler üzerindeki etkiyi değerlendirerek, bıraktıkları sempatizanları aktifleştirerek yaptığımız çalışmalarla sağladık. Alt alanlarda eski ve yeni sempatizanlardan hızla kadrolaşanlar kitle çalışması ve örgütsel gelişmeyi taşıdılar. Fakat yine de İstanbul çalışmasının yol açtığı kadro potansiyeli bizim alanlardan daha çoktu. Gençliğin ve işçi sınıfının mücadelesi İstanbul'da (ve diğer örgütlerin geliştiği diğer büyük kentlerde) daha hızlı gelişip daha genişçe kitleselleştiği için oranın kadro potansiyeli daha büyüktü.

Yıldırım eylemleri var İstanbul'da, kentlerde. Fakat İstanbul'da bir yandan da İYÖK'ten ayrılma yoluyla kurulan Devrimci Gençlik Derneği (DGD) hızlı gelişiyor, onların açtığı alandan kadrolaşma

hızla gelişiyor. TKP-ML'nin kırlara göre tali çalışma alanı olan şehirlerde işçi çalışması esastır görüşü var. İşçi sınıfıyla yaygınlaşan bağ kurma ve fabrikalarda işçi çalışması gelişiyordu.

İstanbul'da işçi sınıfı içindeki çalışmayla güçlenecek örgütlerden biri olmanın yönelimi başlamıştı. Hapisten çıkan KK üyelerinin bu bilgileri İstanbul İl Komitesi veya komite sekreteri Aziz'den öğrendiklerini düşünüyorum.

Aziz oradaki komitenin sekreteriydi.

Bizden de Kürdistan'daki çalışmaların durumunu ve gelişmenin yönünü öğrendiler.

Onlara verdiğimiz bilgilerden kendilerine göre bir sonuç çıkarmışlardı. Beni ve Aziz'i KK'ya aldıklarında tartıştık.

Kapitalizm hakim mi değil mi? Hakim olabilir dedim . Ama köylüyü temel almaktan vazgeçelim fikri henüz yoktu bende. Yani o stratejiyi tartışacak donanımım da henüz yoktu.

KK'daki tartışmadan sosyoekonomik yapıya ilişkin görüşü değiştirme, halk savaşının yanlış olabileceği, şehirlere ve işçi sınıfı arasındaki çalışmaya ağırlık vermek gerektiği fikri çıktı. 3 sayfalık ve 35 sayfalık adlandırmasıyla anılan yazılar bu değişen fikirlerin sonucu olarak çıktı. İlkini Aziz'e yazdırdılar. Aziz'in yazma yeteneği güçlüydü. Hızlı yazıyordu. Bu yazılar kapitalizmin Türkiye'deki gelişmesini izah ediyor ve kapitalizmin hakim olduğu görüşünü ileri sürüyordu. Bu görüşü kararmış gibi götürdük.

Yani şu bilinç de yoktu. Biraz hapishaneden yönetmenin, sonra içeriden çıkan KK bölümünün yönetmesinin verdiği alışkanlıkla, KK veya merkez komitesi her türlü kararı alabilir zannediyorduk. Komünist bir partinin işleyiş bilinci de yoktu.

Biz onu 1976'tan sonra öğrendik, ona göre değiştirdik. Ayrılan yoldaşlar da kendilerinin deyimiyle, **darbeci diyorlardı,** biz de sonra **bunun (darbeci kavramıyla aynı içeriğe sahip) tepeden inmeci olduğunu kabul ettik ve resmi özeleştiri yaptık.** Hareket iç yayın organında, Proleter Birlik idi yanlış hatırlamıyorsam, orada yayınladık.

Yayınlarda da yazdık, tepeden inmeci, **darbeci**. Mesela işleyişte böyle kararlar alıyorduk. Bunun bilincinde de değildik.

İ.Y: Bu konu (1976 ayrılığı) 50 yıldır tartışılan bir mesele ve tam netlik kazanması adına önemli bir nokta. O dönemki şartlar ve bugünden bakıldığında parti hiyerarşisi bağlamında bunun bir darbe olduğunu açıkça ifade edebiliriz, değil mi?

Z.U: Tabii ki **darbeci kararlardı**, ayrılıktan hemen sonra söyledik zaten. Ayrılıktan sonraki bir yıl geçmeden topladığımız İleri Militanlar Toplantısı'nda (İMT) sonuçları Genelge halinde yayınladık, yanılmıyorsam o Genelge'nde de resmi hale de getirdik. İMT, KK seçimi olmaksızın toplanan ama resmi görüşleri çoğunluk oyuyla belirleyen bir nevi Kongre veya Konferanstı.

Tutulması gereken yol **Kongre'ye bağlanmış iç yayında bir tartışma ve sonucunda Kongre'nin iradesiyle kararları almaktı**. Kaypakkaya yoldaşın mektubunda belirttiği, temel yazıların toplanacak bir Kongre ile resmi hale getirilmesi ve tabii ki Merkez Komitesi'nin de Kongre'de seçilmesi bilincinden de gerilemiştik.

Oysa Kongre'ye bağlanmış tartışmalarla programatik ve stratejik görüşleri belirleme yöntemi aynı zamanda kadroların bilinçli karar vermelerinin de bilinç geliştirmelerinin de yoludur.

Belki çok devrimci olan koşullarda kadroların genel iradesi olan Kongre yöntemi olmadan da gelişebilirsin fakat bu geçici olur. Toplumsal devrimin karmaşık sorunlarını çözümlemenin Marksist-Leninist yöntem, Kongre'ye bağlanmış tartışmalarla temel kararları alma yöntemidir. Uzun vadede gelişmeyi sağlamanın yolu budur. Bu şartı yerine getirmeyen devrimci ve komünist parti-örgütler daha sonraki parti yaşantısı ve kitlelerle parti ilişkisi ve alt örgütlerle merkez ilişkisinde baştan itibaren bir bozulmayı kendi elleriyle yaratırlar. B**ürokratik darbeci** ya da bürokratik merkeziyetçi şekilde yönetilen ya da tek tek liderlerin ağırlığıyla yönetme hastalığı oluşur.

Bu bürokratik işleyiş tarzı partilerin büyük çaplı gelişmesini ve devrimci iktidarda kitleleri yönetime katmayı engeller.

Mesela Bolşevik Parti'nin faşizme karşı savaşı sona erdikten sonra bile 1945'ten 1953'e kadar kongre yapmaması nedir? Bürokratik merkeziyetçiliktir. Bürokratik merkeziyetçi tarzda 120 milyonu, 140 milyonu yönetiyor. Böyle bürokratik sakatlanmaların tohumunu baştan ekmiş olursun. Baştan darbeci bir tarzı alışkanlık haline getirirsin.

Çoğunluk iradesi yerine, **bir yönetici kastın programı** stratejiyi belirlediği bir bürokratik örgüte dönüşürsün.

Hızlı davranma kolaycılığı ve bireyci yönetme hevesi bürokratik tarzı çekici kılıyor. Kritik anlarda hızlı karar verip, belki bazen de doğru kararlar verirsin, mümkün.

Bu çekici kılıyor. Bireycilikle kolaycılık çekici kılıyor. Ama bu işleyiş yöntemi komünist partisinin demokratik merkeziyetçi yaşantısını hakikaten sakatlar .

Bolşevik Parti'nin başına gelen, Çin'de de Lui Şao Şi-Deng Şiao Ping ÇKP'de hakim olduğu dönemde de görülen şey, sonra Deng'in hakimiyetinin de gösterdiği şekilde, partileri komünizmden kopmaya çok rahat sürükleyen bir hastalık haline gelir .

Bugün de temel kararları, Kongre'ye bağlanmış kadro kitlesinin verimli ve eleştirel tartışması yöntemiyle almak gerekir. Bu bilinci kararlılıkla uygulamak gerekir. Kadroların bağımsız eleştirel düşünce geliştirmesini sağlamak da bu ML örgütsel işleyiş tarzının br parçası olmalı. Bugün komünist devrimci hareket tarafından gerçek içeriği ve işlevselliğiyle olarak uygulanmalıdır.

İ.Y: Yani karşımıza şöyle bir tablo çıkıyor. Şimdi Kaypakkaya işkencede katledilmesinden sonra genel olarak bir bütün olarak baktığımızda, şöyle bir tablo çıkıyor. Aslan Kılıç'ın aslında Kaypakkaya'nın görüşleriyle bir uyumluluğunun olmadığı pratik olarak anlaşılıyor. Bunu şeye dayanarak da söylüyorum. Yapmış olduğum mülakatlarda, Davutpaşa cezaevinde mesela Kürdistan meselesine ilişkin tartışmalardaki tutumu / Kemalizm vb TKP/ML savunmasının yapılmaması üzerinden de bunu söylüyorum. Sonraki süreçte bakıyorsun Koordinasyon Komitesi bu program doğrultusunda çalışması gerekirken, böyle bir faaliyetin içerisinde değil. Darbeci bir çalışma yürütüyor.

Z.U: Tabii. Evet. O bilinçsizce değil diyebilirim.

Başta bilinçsizce, sonra Koordinasyon Komitesi'nin o bölümü dışarı çıktıktan sonra bilinçlice diyebilirim. Yani eğilim olarak başka bir eğilime giriyor. Fakat yeni eğilimiyle, eğilimini karar olarak açıkladığı zaman arasında uzun zaman yok.

İrfan'lar 1975 güzünde hapisten çıktılar. 1976 Ocak ayında da bu görüşler formüle ettiler, ettik. Onlar çıkmadan önce, KK'nin hapisten gönderdiği genelge veya talimat yazılarda memurlar arasında bile askeri örgütlenmeye öncelik vermeyi yazıyordu. Bu o zaman bana bile pratikten kopuk uçuk bir görüş

olarak tuhaf gelmişti. Aynı talimat yazısında kitle çalışması ve eylemlerine ağırlık vermekten uzak, hatta milislerden öncelikle kadroların dağlık alanlara çekilerek gerilla örgütlenmesine geçmelerini öngörüyordu. Bu genelge KK'nın içinde resmi görüşlere aykırı olarak gelişen eğilimine göre çalışmayı yönetmediğini gösteriyordu.

Fakat, dışarda devrimci mücadelenin gelişme yönü genelgenin öngördüğünden, resmi görüşlerimizin gerektirdiğinden oldukça farklıydı. Kentlerde öğrenci gençliğin ve işçi sınıfının devrimci mücadelesi, köylülerin mücadelesine ve devrimci örgütlere akışına kıyasla çok daha hızlı gelişiyordu. Gelişmenin biçimleri, grev, yürüyüş, kitle örgütlerini kurma ve geliştirme, işçi sendikalarında devrimci mevziler kazanma, gecekondu işgalleri, bir de çok öne çıkan bir mücadele olarak faşistlerin saldırılarına şiddetle karşılık vermeydi. Bu çalışmaları aktifçe gerçekleştiren ve kentleri esas alan örgütler daha hızlı geliştiler ve kitleselleştiler. Dev-Yol, Halkın Kurtuluşu ve Kurtuluş'un hızla kitleselleşmesi bu gerçeği yansıtıyordu. Bizim kadroların çoğunu kırsal çalışmaya vermemize rağmen İstanbul'da az kadroyla çok hızla gelişmemizin başlıca nedenlerinden biri de mücadelenin bu gerçeğiydi. Hatta ayrılıktan sonra TKP-ML'nin Halk Savaşı'nı başlatmada tereddüt etmesinin bir nedeni de kentlerde devrimci gelişme, kadro üretme ve kitleselleşme hızının kırsal alana göre çok daha yüksek olmasıydı.

KK'dan İrfan'lar hapisten çıkıp çalışmaya katıldıklarında, işçi sınıfı ve diğer emekçilerin mücadelelerindeki gelişme yönü böyleydi. Bu durumun hızla onları etkileyerek kendilerinde varolan eğilimi güçlendirdiği ve strateji değişikliğine gidecek bir değişimi yapmada cesaretlendirici olduğu yorumu daha doğru olur.

İ.Y: Yani sonuçta bu doğrultuda herhangi bir çalışmanın içerisinde değil. Yani pratik olarak bu karşımıza çıkıyor.

Z.U: Tabii.

İ.Y: Diğer yandan mesela Kareli Metot Defteri'nde, hücredeyken Kaypakkaya'nın çıkardığı notlara bakıldığında çok kapsamlı orada işaret ettiği meseleler var. Mesela bu hep saklandı. Bunlar üzerinden herhangi bir tartışma dahi yürütülmedi.

Z.U: Yani bu ileride kongre toplamak gerekir diye mesele.

İ.Y: Evet. Mesela diyelim ki bunlar üzerinden hiyerarşi içerisinde bir tartışma yürütebilirdi ama asıl görevi zaten bir merkezi yapıya kavuşturma iken, doğrudan kendi düşünceleri doğrultusunda bir çalışmanın içerisine giriyor Koordinasyon Komitesi. Ve sonuçta bildiğimiz 1976'daki ayrılık gerçekleşiyor. Ve yeniden kadrolar, yapı zaten henüz toparlanmamış bir yapı ve bölünme yaşanıyor. Ve bir gereksiz, o günün koşullarına da çok uygun olmayan bir dağılma sürecine giriyor.

Z.U: Onu şöyle de yorumlayabilirim. Şimdi birincisi, ben o toplantıdan ayrılıp bölgeme döndükten sonra, Hikmet travma geçiriyor. İskenderun'da işçi Abdullah'ın evinde yapmıştık, işçi Abdullah bizim Dersim kökenli. Böyle bir şeye sebep olduğu için psikolojik travma geçiriyor. Sonra İrfan anlattı bize. Uydurma uydurma şeyler söylüyor, kafayı yiyor. Böyle bir şeye sebep olduğu için. Onu diğer dokümanterde gerek görmedim söylemedim. Söyleyeyim kayda geçsin. İrfan mecburen çekiyor gidiyor Hikmet'in ailesinin evine o kadar işin arasında. İrfan, Hikmet'in babasını tanıyor, annesini tanıyor. Amca "O'nun paçası tutmamıştır o nedenle uyduruyor" diyor.

Sonra düzeldi tabii. **Darbeci tarzda ya da bizim o zamanki özeleştirideki deyimimizle tepeden inmeci tarzda pratik mücadele çizgisi değişikliğine, strateji değişikliğine sebep olmanın ağırlığı altında kalıyor. Travma oradan geliyor.**

Hakikaten kentlerde kitle eylemleri gelişiyordu. İşçi ve öğrenci eylemleri hızla gelişiyordu. Bu alanlarda devrimci örgütlere akış hızlı ve güçlüydü.

Köylü eylemleri eskiden daha çoktu. '71 öncesi toprak işgalleri ve küçük üretici köylü mitingleri oluyordu. '69'da en büyük eylem Dev-Genç'in örgütlediği Söke'de köylü mitingine, yaklaşık 50 bin köylü katılabiliyordu.

Fakat daha sonra işte benim gördüğüm '77'de küçük üreticilerin, Akın Birdal`ların önderlik ettiği, Köy-Koop'un önderlik ettiği birkaç kitlesel eylem oldu. Ama kitlesel bakımdan ülke çapında ve büyük olmalarına rağmen bir veya birkaç eylem oldu. Çok fazla değil.

Köy-Koop Batı'da çok örgütlüydü ama örgütledikleri eylemler çok mücadeleci köylü eylemleri değillerdi. Kürdistan'da tarım işçilerinin eylemleri oldu. Narlı ve Islahiye ovalarında. Ayrılıktan sonra biz Pazarcık/Narlı'da, PKK Islahiye'de. Tarım işçileri grevlerini örgütledik.

2000 tarım işçisini her birimiz seferber edebiliyorduk Jandarma saldırdı, çatışma çıktı. Ama gelişmenin yönü devrimciydi, engelleyemiyordu.

Ayrılıktan önce çalışmalarımızda köylü milisleri örgütleyerek halk savaşını hazırlama yönünde geliştirmeye çalışırken, 1976 öncesinden başlayan kitle eylemlerinin yükselişi bizleri kendisine doğru çekiyordu. Kentlere ağırlık veren örgütler daha hızlı kitleselleşiyor ve ayrıca MHP'li faşistlerin saldırılarına karşı çatışmaya yöneliyorlardı. TKP-ML olarak köylere ağırlık veriyorduk, kitleselleşme yakalıyorduk, ama hızı ve çapı kentleri esas alan örgütlerden geride kalıyordu.

Bu pratik gelişme eğiliminin, etkisi olmadı diyemem oldu.

İrfan'lar hapisten çıkıp bizleri yönetmeye geldiklerinde bize sordular. Ne oluyor? Biz gözlemlerimizi onlara anlattık.

Özel bir görüş de belirtmedik. Sadece bunlar içeride kalmanın, bizden sonra çıkmanın, bir sene sonra çıkmanın, gelişmelere ilişkin bilgi yoksunluğunu giderme ihtiyacından kaynaklanıyordu. O zaman bir sene uzundu. 6 ay bile uzundu.

İrfan'lar, anlattıklarımızdan, kafalarındaki eğilime daha güçlü inanmada cesaret almış olabilirler.

Bu eğilimleri içerideki KK üyeleriyle tartışmak istiyorlardı. Fakat, içerdekilerin Mamak'a sevki dönemine denk geldi. Gecikerek Oruçoğlu'nun yeğeninin görüşme imkânı oldu. Fakat o zaman ayrılık çıkmıştı. Duyduğuma göre O da bizim not gönderme isteğimizi kabul etmemiş.

O eğilime, yani pratikteki gelişmenin yönünden bence cesaret aldılar ama çok bilinçli yaptılar demiyorum. Kendilerinin eğilimini dayatmış oldular.

Biz de gelişmenin yönüne uygun olduğu için, sonra ayrılık olmasından dolayı ürkmemize rağmen, onayladık. Biz niye bu ayrılık oldu dedik. Çok iyi bir tartışmayla da çıkabilirdi bu ayrılık.

İdeolojik ayrılık var. Yani daha doğrusu stratejiye ilişkin ayrılık. Pratiğin stratejisine ilişkin ayrılık çıkınca yan yana fazla kalamazsın. Belki çok kitlesel komünist partilerde bir arada daha uzun süre kalınabilir veya kalınır.

Çok geniş kitleselliği olmayan komünist partilerde uzun süre bir arada kalınamaz.

Fakat, **KK'nin tepeden inmeci tarzda çizgi değiştirmesi, sadece yetkisiz ve işleyiş kurallarına aykırı olmakla kalmadı.**

İbrahim yoldaş, hücredeyken deftere aldığı notlarda mevcut görüşlerin ileride toplanacak bir kongrede de onaylanması gerektiğini yazmıştı. Bunu dikkate almama hatası da işledi.

En ağır sonuçlarından bir diğeri, kadro ve sempatizanların görüş ayrılıkları üzerine geniş çaplı tartışması imkanını daha baştan ortadan kaldırdı.

Kadro ve sempatizanların, yaşanan deneyim ışığında TKP-ML'nin görüş ve pratiğini eleştirel tarzda ele almalarını, eleştirelliği ve mücadelenin önünü aydınlatmaya donanımla katılma imkanını da engellemiş oldu. Tabii ki Kaypakkaya yoldaşa duygusal bağlılığın rol oynadığı bir tavır çok etkili oldu. Kaypakkaya çizgisini devam ettiren yoldaşlar kısmen var olan eleştirelliği de terk ederek, adeta hiçbir değişikliğin yapılmaması gerektiği tarzını benimsediler.

Oysa kurallı ve olması gereken Kongre'ye bağlanan verimli bir tartışma, bir arada kalmayı sağlar ve dahası yoldaşların doğru gördüğü görüşlere göre saf belirlemesine yol açardı. Sağlıklı ve bilinçli olması gereken buydu.

Sonraki süreçlerde biz bu hatamızdan ders çıkararak bu Marksist-Leninist örgütsel işleyiş yöntemini uygulamaya çalıştık.

Kongre'ye giden ön süreçte, Kongre'nin öncesi süreçte hem Kongre'ye bağlanan hem de öncesi süreçte verimli tartışmaları yapan yöntem Marksist-Leninist örgütsel yöntemdir.

Fakat **erken bir ayrılığa yol açmış olmak, diğerlerimizde ise tutukluk yarattı.** Yani daha fazla sorunlara eğilme, verimli strateji, taktik, politikalar üretmede özgüven zayıflamasına yol açtı. Yani başlangıçta aşırı özgüven, sonra fazlasıyla tutukluk!

Darbeci, tepeden inmeci davranıyoruz. Sonra bir kayaya çarpınca, tutuk davranmaya başladık. Özgüven zayıflaması.

Sonra tabii ki çıkardığımız örgütsel dersi uygulamaya çalıştık. O yıl iç tartışmayla İMT'sını bir Konferans olarak gerçekleştirdik. Hareket'in kadrolarının genel iradesinin belirlediği kararlar aldık.

Orada belirli şeyler koyduk. Halk savaşının doğru olmadığı eğilimi daha fazla olmasına rağmen yani ezici çoğunluklu olmadığı için mesela halk savaşını değiştirmeye karar alamadık konferansta.

Yani normal çoğunluk eğilimi öyleydi. Rahat olmalıydık. Hani bu Halk Savaşı kötüdür anlamında değil. Çalışmalarımızı somut sınıfsal koşullara uygun strateji doğrultusunda, genel ayaklanma stratejisi doğrultusunda yürütmek için.

Kaypakkaya çizgisi küçük burjuva ideolojisi midir değil midir konusunda önce ağırlık küçük burjuva nitelemeye doğru gelişiyordu. Sonra çoğunluk tekrar döndü. **Kaypakkaya komünisttir** görüşüne doğru eğilim gelişti.

Şimdi değerlendirdiğimde hataları olan bir komünisttir görüşündeyim.

1-2 sene sonra ben de hataları olan komünist nitelemesini benimsedim. Demeyenler oldu mesela. Yani Garbis demedi, işte diğer belki sizin tanıdığınız tanımadığınız bazı yoldaşlarımız küçük burjuva devrimcisi demeye devam ettiler.

Sonuçta o konuda karar almadı Konferans. Sonraki süreçte tartışmaya bıraktık. Bu durum diğer sorunlarla birleşerek 1978 ayrılığında rol oynadı.

Bunlar kararlar olmasına rağmen tartışmaya açılmış kararlar dedik. Bu **oportunist bir formülasyondu. Sonra tepeden inmeci, darbecidir** bu dedik.

Ayrıldıktan sonra kalanlar yani bizim tarafta kalanları arasında tartışma başlattık. Doğru hareket ettik ama bir sefer yanlışı yapmıştık. Tabii bu hatamız erken bir örgütsel ayrılığı kışkırtıcı oldu.

Kızıler kişisel olarak İstanbul'daki yoldaşları ayrılığa kışkırtıcı oldu. Toptaşı cezaevindeydi kısa bir süre.

İ.Y: Ahmet Kızıler değil mi?

Z.U: Hacı Ahmet Kızıler. O da çok kışkırttı. Daha genç yoldaşlardı İstanbul Komitesi. Süleyman Cihan yoldaş tartışmaktan daha fazla yanaydı. A. ve kadın yoldaş tartışmayı pek gerekli görmüyorlardı. Aziz'i zaten dışlamışlardı. Hiç değer vermiyorlardı komitenin sekreteri olmasına rağmen. Tepkiyi ona da yoğunlaştırdılar. Dedim bir tartışmaya ben de geleyim. Gittim.

İ.Y: Özetliyebilir misin?

Z.U: Ben anlatıyı bitireyim burada. Onlar Toptaşı'yla görüşüyorlardı.

Ama benim kanaatim şu. Er geç bu ayrılık olacaktı. Bunu darbeci yöntemle KK ve diğer yoldaşları da bazı kişilerin kışkırtıcılığı hızlandırdı. Fakat KK'nın bir önderlik organı olarak sorumluluğu daha fazladır elbette. Kadroların verimli bir tartışma sürecinden mahrum kalmalarına yol açmış olduk.

Kongre ve tartışma yapılabilseydi daha verimli sonuçlar çıkardı. Herkes görüşüne göre tavır alır ve bir de donanımla çıkardı.

Hangi cephede yer alırsa alsın donanımla çıkardı.

İ.Y: Çok çok teşekkür ediyoruz.

Kırmadın, geldin. Tarihe bir not düştük. Çok teşekkür ediyorum.

Z.U: Ben de size teşekkür ediyorum. Emeğinize sağlık, yüreğinize sağlık.

Sağ olun. Güzel bir iş yapıyorsunuz.

İ.Y: Ben teşekkür ediyorum.

8 Ocak 2026

Görüşülen kişi Ziya Ulusoy

Görüşen kişi Onur Vakfı adına İlyas Yer

Kitle Örgütlerine ilişkin

Ziya Ulusoy ile görüşme

İ: Y: Demokratik kitle örgütlerinin durumu neydi ve o dönem çalışmalarınız bu alanı değerlendiriyor muydu? İşçi sınıfı ve sendikal mücadeledeki yeri,TÖB-DER,Öğrenci Gençlik Örgütleri vb.gibi yapılanmalara ilişkin neler aktarabilirsiniz?

Z.U: Tabii. 12 Mart faşist cuntası döneminde belli başlı siyasal kitle örgütleri kapatılıp sıkıyönetim mahkemelerinde yöneticileri yargılandı. Dev-Genç bunların başında geliyordu. TÖS (Türkiye Öğretmenler Sendikası), 1969 yılında öğretmenler genel grevini düzenleyebilen etkinlikteydi. Benzer akibete uğradı. İstenen cezalar farklı olsa da kapatılma ve yargılanma söz konusuydu. Türkiye Asistanlar Sendikası vardı kapatıldı iyi hatırlamıyorum ama sonradan resmen devam etmediğini hatırlıyorum, onun kapatıldığı anlaşılıyor.

İ.Y: işçi sınıfı ve sendikal mücadeleye ilişkin neler aktarabilirsiniz?

Z.U: İşçi sendikalarına gelince, Türk-İş sekreteri 12 Mart faşist cuntasına destek verdi, iş birliği yaptı. DİSK kapatılmadı fakat grev yasağı getirildi. Ama İsmet Demir'in başkanlığını yaptığı Yapı İşçileri Sendikası kapatıldı. İsmet Demir ve arkadaşları tutuklandılar.

Sonuçta sendikaların toplantı yapmasını sıkıyönetim komutanlıklarından izin almalarına bağlayan yasaklar getirildi. Grev ve örgütsel çalışma yasaktı. Buna rağmen, Eylül 1971'de TÖB-DER kurulabildi, TÖS 'ün potansiyelinin dağılmasını engelledi, öğretmenlerin kitlesel örgütü olarak sonraki yıllarda çok büyüdü. DİSK'e bağlı sendikalar ancak 1973 seçimleri sonrası kurulan hükümetin sıkıyönetimi kaldırması sonrasında örgütlenme çalışmalarını yeniden aktifleştirdiler ve grevlere başladılar. DİSK'e bağlı sendikalar '74'ten itibaren büyüdüler.

Bu arada işçi dernekleri ve konfederasyonlara bağlı olmayan sendikalar da kurulmaya başlandı. Memur dernekleri yaygınlaştı ve örgütlenmeleri gelişti.

Bizim tali alan saydığımız kentlerde işçi sendikalarında mevzi kazanma ve değerlendirme çalışmamız vardı. DİSK'e bağlı sendikalarda baştemsilci elde ettiğimiz işyerleri vardı. Bize yeni katılan arkadaşlar bağımsız 3 sendika kurmuşlardı. Biri aktifti diğer ikisini ise'76 da aktifleşirdik ve gelişmelerini sağladık.

Büyük kentlerde DGD [Devrimci Gençlik Derneği] ve yörelere atıf yapan kültür dernekleri aracılığıyla çalışmalar yürütülüyordu. DGD üniversite gençliği arasında hızla gelişiyordu. Kentlerde daha önemlisi işyerleri ve fabrikalarda çalışmalarımız aktifleşti. İstanbul'da bu çalışmayı sürükleyenlerin büyük bölümü DGD'den yetişen kadrolardı.

İleri Maden İş de işçi bağları geliştirmede katkıda bulundu. Bu çalışmalar, sonrası dönemde Kocaeli'den Avcılar-Firuzköy'e uzanan geniş alamdaki hemen her önemli fabrikada işçi bağları ve etkin işçi çalışmasının temelini oluşturacaktı. Sanıyorum ayrılan yoldaşların 1977 1 Mayıs katliamının olduğu mitinge ayrı rakip kortej olarak girme yerine sendikalar içinde katılmalarında, bu çalışma zeminin sunduğu işçilerin eğilimini dikkate almaları rol oynamıştır.

İskenderun'da Demir Çelik inşaatında çalışan işçilerden başlayarak işçi çalışmamız vardı. Bu çalışma devamla Demir Çelik başta gelmek üzere işçi çalışmamızın gelişmesine basamak rolü oynadı. Sendika'da mevzi kazanma anlayışımız vardı. Fakat bu ne oranda başarılı oldu çok bilgim yok. Lise öğrenciler arasında çalışma Lise-Der örgütlülüğüne kavuşturuldu. Başkanı 1983'te idam edilen Ali Aktaş yoldaştı.

Adana'da işçi çalışmamız vardı. Ayrılık olmadan önce geliştirmeye elverişli temel atılabildi.

Antep'te Hamallar Derneği'ni biz kurmuştuk. Hamallar arasında önemli kitleselliğimiz vardı. Yine hamallar vasıtasıyla Tarım Kredi Koopertatifi işçileri arasında çalışma yapıyorduk. TİP ve sonra Aydınlık döneminden gelme sendikacımız Muharrem abi mücadeleci bir sendikacı ve işçi lideri olmasına rağmen, iyi değerlendiremediğimizi düşünüyorum. Belediye işçileri arasında gelişmemizi sağladı. DİSK bölge temsilciliği Muharrem abi vasıtasıyla elimizdeydi. Fakat Antep işçi çalışmasında

çok bilinçli yönelmediğimizi el yordamı ve yarı kendiliğindenci tarzda çalıştığımızı vurgulamalıyım. TKP-ML ana davasından yargılanmış Güner Alakoç Antep çalışmasını yönetiyordu, işçi olmasına rağmen işçi çalışmasına yönelimi zayıftı. Gençlik çalışmamız daha hızlı gelişti. Kitlesel gençlik derneği kurarak daha fazla gelişme sağlandı.

Erzincan'da tuğla ocakları genç işçileri arasında önemli kitleselliğimiz vardı. Buradan yetiştirdiğimiz işçi kadrolarla iki tuğla fabrikasında sendikalaşma çalışması başlattık. Bağımsız İleri Seramik İş içinde, milliyetçiliğin etkisinde olmalarına rağmen işçileri örgütleyebildik, grevlere çıkarabildik. Sonuç alabilmek ayrılıktan sonra gerçekleşmiş olmasına rağmen asıl çalışma ayrılıktan önceydi. Şeker fabrikasında işçi çalışmamız vardı. Delege seçimlerine aday gösteriyorduk. Örgütlü çalışmamız da fena değildi ama kitleselleşemedik. İplik fabrikasında ise giriş bile yapamadık, Milliyetçi ve dinsel şartlanmanın antikomünizmini aralayamadık. Aşkale İşçi Derneği'nde çalışmamız vardı, fakat kırsal çalışmaya ağırlık verdiğimiz için bu dernek sonraları Yeraltı Maden İş'in hakimiyetine geçti.

Alevi ve antifaşist gençliğin toplandığı Kültür derneğinde çalışmamız vardı fakat hâkim değildik, solun ortak derneğiydi. Çatışmalardan sonra atıl kaldı. Kitle örgütü olmadan gençlik içinde çalışmaya devam ettik. Gelişen ve kitleselleşen bizdik.

Pancar Üreticileri Kooperatifine pancar üreten köylüler doğrudan üyeydi. 1975'te çatışmadan hemen sonra Kooperatif ortak üyeliği değerlendirilerek, bizim inisiyatifimizle, etkilediğimiz Alevi köylüler öncülüğünde pancar köylüleri mitingi düzenledik. Sünni inançtan köylüleri MHP saldırganlığından koparma politikası izledik. Kısmi de olsa etki sağladı.

Dersim'de TÖB-DER aktifti. Bizim öğretmenler arasında da etkimiz vardı. Fakat 1975'le birlikte diğer örgütler yayınlar çıkarmaya başladıklarında ve muhtemelen emekçi de olsa memur kesiminin TKP-ML'nin halk savaşı çizgisine emekçi sınıflar içinde en uzak olma sosyolojisinin etkisiyle bazı öncü öğretmenler bizden kopmaya başladı. TÖB-DER içindeki etkimiz geriledi.

Özetlersem, '74-'76 arası dönemde demokratik kitle örgütleri yeniden aktifleşmeye ve gelişmeye başladı. (Bilindiği gibi sonra daha da yaygınlaştılar.) Biz o dönemde bu örgütleri komünist öncü ile kitleler arasındaki volan kayışları olarak değerlendirme anlayışına kuvvetlice sahip değildik. Bunda Halk Savaşı çizgisini izliyor olmamızın rolü vardı. Kırsal alanda olmasa da tali ele aldığımız kentlerde kitle örgütlerini daha kuvvetlice değerlendirmeye anlayışımız cevaz veriyordu. O dönemin pratik gelişmesi de bizi kitle örgütlerini değerlendirmeye zorladı. Az çok değerlendirdik. Fakat büyük kentler dışındaki çalışmalarımızda kentlerdeki çalışmalara daha deneyimli ve elverişli kadro ayırmıyorduk. Bu nedenle demokratik kitle örgütlerini yeterince değerlendirdiğimizi söyleyemem. Daha önemlisi işçi sınıfını devrimde esas güç almamak, bizi işçi sınıfı içindeki çalışmaya yoğunlaştırmıyor, dolayısıyla komünist öncü için asıl kitle örgütü/volan kayışı olan işçi kitle örgütleri sendikaları değerlendirmeye yoğunlaştırmıyordu, bu alanın TKP'ye kalmasına yol açıyordu.

Görüşülen kişi — Görüşen Kişi

Ziya Ulusoy — İlyas Yer